

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS

SOCIALINĖS GEROVĖS IR NEGALĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
SPECIALIOSIOS PEDAGOGIKOS KATEDRA

Specialiosios pedagogikos magistrantūros studijų programa

Jū ratė Bložienė

**SPECIALIŲ JŲ UGDYMO SĖPŪREIKIŲ TURINČIŲ MOKSLEIVIŲ
NENORO MOKYTIS PRIEŽASTYS UGDYTINIŲ IR MOKYTOJŲ
POŽIŪRIU**

Magistro darbas

Magistro darbo vadovė –
doc. dr. Virginija Ozolaitė

2009

Magistro darbo santrauka

Darbe atlikta *teorinė* specialiųjų poreikių mokinių nenoro mokytis prieš asčių analizė.

Iš kelta *hipotezė*, kad ugdytiniai ir pedagogai nenorą mokytis sieja su nepakankama pedagogine pagalba.

Anketinės *apklausos metodu* buvo atliktas tyrimas, kurio tikslas – iš analizuoti svarbiausias specialiųjų poreikių mokinių nenoro mokytis prieš astis ir numatyti pedagoginės pagalbos teikimo specialiųjų poreikių mokiniams galimybes.

Atlikta *statistinė duomenų analizė*.

Tyrime dalyvavo 120 specialiųjų poreikių mokinių ir 80 bendrojo lavinimo mokyklos mokytojų .

Empirinėje dalyje nagrinėjamos specialiųjų poreikių mokinių nenoro mokytis prieš astis, pedagoginės pagalbos teikimo galimybės ir ypatumai.

Svarbiausios empirinio tyrimo *iš vados*:

1. Specialiųjų poreikių mokiniai nurodė pagrindines nenoro mokytis prieš astis: per didelė klasės ir namų darbų apimtis, bendri mokymo(si) sunkumai, neįdomu kai kuriose pamokose ir nesaugi namų aplinka.

2. Bendrojo lavinimo mokyklos pedagogai išskyrė šias specialiųjų poreikių mokinių nenoro mokytis priešastis: nemokėjimas mokytis, sunkumas rašyti, dėmesio nesukaupimas ir nepasitikėjimas savo jėgomis.

3. Didelė dalis specialiųjų poreikių mokinių pripažįsta, kad neišnaudoja savo galimybių geresniems rezultatams siekti. Tai sąlygoja nepakankamą žinių lygį ir lemia jų neigiamus mokymosi rezultatus.

4. Specialiųjų poreikių mokiniai pozityviai vertina specialistų teikiamą pagalbą bendrojo lavinimo mokykloje ir gebėjimą sudaryti saugią mokymo(si) aplinką . Mokinių nuomone, labiausiai trūksta logopedo ir psichologo pagalbos.

5. Specialiųjų poreikių mokinių ir pedagogų apklausos duomenys liudija, kad pagalbos ugdytiniams silpnoji pusė yra bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais, nes jie dažniausiai nėra ugdymo proceso dalyviai ugdymo institucijų veikloje.

Hipotezė, kad ugdytiniai ir pedagogai nenorą mokytis sieja su nepakankama pedagogine pagalba mokykloje pasitvirtino iš dalies. Nenorą mokytis mažina komandinis ugdymo procesas. Jame turi dalyvauti specialiųjų poreikių mokinys ir jo tėvai.

Esminiai žodžiai: specialiųjų poreikių mokiniai, mokymo(si) sunkumai, nenoro mokytis prieš astis, pedagoginė pagalba.

Turinys

Magistro darbo santrauka	2
I vadas	4
1 skyrius. NENORO MOKYTIS PROBLEMATIKA IR MASTAI:	
TEORINIS ASPEKTAS.....	8
1.1. Mokymasis ir specialių jų poreikių mokiniams.....	8
1.2. Nenoro mokytis formavimosi prielaidos.....	10
1.3. Nenoro mokytis priežastys.....	12
1.4. Mokinių švietimas ir mokymo(si) pagalbos teikimas.....	18
1.5. Teigiamo požūrio į mokymą(si) formavimas.....	22
2 skyrius. SPECIALIŲ JŲ POREIKIŲ MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ POŽIŪRIS Į NENORĄ MOKYTIS, BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE, TYRIMAS	25
2.1. Tyrimo metodika.....	25
2.2. Tyrimo rezultatai.....	26
2.2.1. Pagrindinės nenoro mokytis prieš astys ugdytinių požūriu.....	29
2.2.2. Pagrindinės nenoro mokytis priežastys pedagogų požūriu.....	39
2.2.3. Apibendrinta nenoro mokytis prieš asčių analizė.....	42
2.3. Pedagoginės pagalbos teikimas specialių jų poreikių mokiniams ugdytinių požūriu.....	44
2.3.1. Pedagoginės pagalbos teikimas specialių jų poreikių mokiniams pedagogų požūriu.....	47
2.3.2. Apibendrinta teikiamos pedagoginės pagalbos analizė.....	50
2.4. Specialių jų poreikių mokinių nenoras mokytis ir teikiama pagalba (duomenų palyginimas).....	51
2.4.1. Specialių jų poreikių mokinių mokymosi sunkumai : blogo mokymosi veiksnių ir pagrindinių mokymosi sunkumų prieš asčių palyginimas.....	51
2.4.2. Specialių jų poreikių mokiniams teikiama pagalba: blogo mokymosi ir teikiamos pagalbos palyginimas.....	53
Iš vados	58
Literatūra	59
Summary	62
Priedai	63

I VADAS

Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose vykstantys dinamiški pokyčiai - tai švietimo sistemos reformos rezultatai. Tradicinė pamoka ir tradicinė mokytojo veikla seniai nebetenkina sparčiai kintančių visuomenės poreikių. Žmogaus proto galimybių ir ribų klausimas šiandien turi ypatingą reikšmę, nes didėjantis informacijos srautas, mokslų neapibrėžtumas, naujosios informacinės technologijos vis labiau užvaldo pasaulį ir kelia rimtų problemų (Kiliuvienė, 2004).

Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosiose programose (1997) pažymima, kad visas bendrasis ugdymas yra orientuotas į vaiką, jaunuolį, jaunuolę, jų poreikius ir gebėjimus. Todėl šiandieninės mokyklos tikslas - padėti asmeniui maksimaliai išskleisti individualias kūrybos galias ir gebėjimus, tenkinant jo įgimtas reikmes: savirealizacijos - savęs įprasminimo, laisvės, meilės, pagarbos, kūrybos, tvarkos ir darnos poreikius. Akivaizdu, kad bendrojo lavinimo mokykla skirta ne vien jaunimą gyvenimui rengti, ji yra ir mokinio gyvenimo institucija, sergstinti savitas vaikystės ir jaunystės vertybes.

Pagrindiniai reformuotos mokyklos uždaviniai - ugdymo proceso demokratizavimas, palankių sąlygų vaikystės ir jaunystės vertybėms skleisti sudarymas. Todėl įgyvendinant švietimo reformos idėjas svarbu parinkti tinkamas ugdymo technologijas, ieškoti naujų pedagoginio darbo formų bei būdų. (Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos, I – X kl., 1997).

Jackūno (1993) teigimu, Lietuvos švietimo koncepcijoje pagrindinis keliamas uždavinys - visapusiško, kūrybiškai, kritiškai mąstančio žmogaus, gebančio kelti esminius žmogaus egzistencijos, gamtos, kultūros klausimus, juos svarstyti, atsakingai daryti sprendimus ir savarankiškai veikti, ugdymas.

Švietimo pertvarka, Galkienės (2003) nuomone, vykstanti Lietuvoje jau dešimtmetį, palietė visas struktūrines sritis ir lygmenis. Ypač reikšminga specialiojo ugdymo pertvarka, kuri keičia ne tik iki šiol mažiausiai visuomenei pažįstamos – specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų – grupės padėtį, bet taip pat ir bendrojo lavinimo sistemą. Kol nebuvo vykdoma reforma šie asmenys buvo izoliuoti specialiojoje, jiems pritaikytoje ugdymo ir darbų sistemoje, norint suteikti geresnes mokymosi ir darbo sąlygas.

Autorės teigimu, šios švietimo reformos nuostatos atveria visuomeninių santykių kaitos kelius ir būdus. Žmonių, turinčių ribotų galimybių veikti, integravimas į visuomenę – viena dabarties aktualijų. Ją sprendžia įvairios visuomeninės struktūros. Lietuvos valstybė, pripažindama žmogų aukščiausia ir neprilygstama vertybe, stengiasi kurti demokratinę sistemą, realizuodama kiekvienam asmeniui lygių galimybių principą (neatsižvelgiant jo fizinį ar intelektinį išsivystymą).

Mūsų švietimo sistemoje sukurta vieninga ir pakankamai veiksminga specialiųjų poreikių mokinių pažinimo sistema, juridiskai įteisinta galimybė juos ugdyti kartu su kitais vaikais. Todėl bendrojo lavinimo mokyklų klasėse mokosi moksleiviai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių: specifinių pažinimo procesų, emocijų ir elgesio, intelekto sutrikimų, fizinių ir judėjimo negalių, netgi regos ir klausos sutrikimų.

Mokinių specialiųjų poreikių tenkinimas verčia planuoti ugdymo procesą ir jo aplinkybes mokymo įstaigoje. Šių moksleivių ugdymas turi būti koordinuojamas dalyvaujant visiems proceso dalyviams, t. y. pedagogams, tėvams, specialistams, mokyklos administracijos darbuotojams ir aiškiai pačiam mokiniui. Norint užtikrinti kokybišką ir efektyvų specialiųjų poreikių mokinių ugdymą, būtina remtis visokeriopu tarpusavio bendradarbiavimu.

Ambrukaitis, Ruškus, Bagdonienė, Udrienė (2003) teigia, kad specialiųjų poreikių vaikų integracija į bendrojo lavinimo mokyklas yra procesas, skatinantis naujai pažvelgti į visą ugdomąjį procesą. Kiekvienas žmogus yra unikalus ir vertingas, todėl ir specialiųjų poreikių vaikai turi jaustis saugiai ir jaukiai šiuolaikinėje mokykloje. Nuo mokytojų ir bendraamžių elgesio priklauso šių mokinių ugdymo ir socializacijos sėkmė.

Mokslinė problema ir tyrimo aktualumas.

Šiuo metu, Lietuvos mokyklose stiprėjant demokratijos principams, privalomo mokymo ir su juo susijusi nenoro mokytis problema įgyja daugeliui pasaulio valstybių būdingą raišką. Demokratinėse šalyse privalomo mokymo įstatymas įpareigoja valstybės institutus sudaryti sąlygas visiems norintiems mokytis, bet nereikalauja iš mokinių su noru lankyti mokyklą ir įgyti pakankamą pagrindinį išsilavinimą. Kitaip sakant, įstatymu suteikiama teisė mokytis, bet neįpareigojama siekti mokslo. Todėl konstatuojant pedagoginės pagalbos reikšmę specialiųjų poreikių mokiniams, būtina pažymėti, jog nepažangumo ir nenoro mokytis problema egzistuoja realiai.

Bendrojo lavinimo mokyklose integracija pirmuosius savo žingsnius ėmė žengti 1993m., kai Kultūros ir švietimo ministerijos kolegija patvirtino „Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo specialiųjų poreikių vaikams bendrojo ugdymo įstaigose tvarką“: įsteigti pirmieji specialiųjų pedagogų etatai ir pradėta mokyti vaikus su negalėmis bendrojo lavinimo mokyklose. Buvo neįtakas ilgas, sunkus ieškojimų ir bandymų kelias.

Šiuo metu integracija jau įsibėgėjusi. Specialiųjų poreikių mokiniai bendrojo lavinimo mokyklose – įprastas ir nieko nestebinantis reiškinys. Pedagogams tenka juos mokyti, o specialiųjų poreikių mokiniams mokytis kartu su bendraamžiais. Pedagoginė pagalba teikiama, tačiau kai kuriems specialiųjų poreikių mokiniams jos neužtenka, jų požūris į mokymąsi dažnai nėra

pozityvus. Tą byloja trimestrų ar pusmečių rezultatai, problemos, susijusios su mokyklos nelankymu. Pedagogai, ugdydami specialiųjų poreikių mokinius, taip pat turi savo požūių rį į pagalbą, teikiamą specialiųjų poreikių mokiniams. Iš tyrę specialiųjų poreikių mokinių ir mokytojų požūių rius galėsime daryti išvadą apie specialiųjų poreikių mokiniams teikiamą pagalbą, prieš astis, są lygojančias nenorą mokytis miesto ir rajono bendrojo lavinimo mokyklose.

Mokymasis - tai pagrindinė mokinio veikla, kurios sėkmė siejama su pozityviu savimonės, autokoncepcijos ir kitų asmenybės darinių formavimusi.

Tyrimo naujumas pasireiškia tuo, kad buvo apklausiami neigiamais balais įvertinami specialiųjų poreikių mokiniai. Pagalba jiems lyg ir suteikiama, tačiau mokymosi pasiekimai byloja, kad to dar neužtenka. Buvo apklausiami Kėdainių rajono bendrojo lavinimo mokyklų pedagogai, kurie įvertino specialiųjų poreikių mokinių nenoro mokytis priežastis.

Būtiną pažymėti, kad tol, kol bus nenorinčių mokytis ir mokyklos nelankančių mokinių, jiems bus reikalinga pedagoginė pagalba, o problemos aktualumas ir naujumas nesibaigs anksčiau nei pati problema. Paminėtos aplinkybės argumentuoja pedagoginės pagalbos nenorintiems mokytis specialiųjų poreikių mokiniams reikšmę, o jos turinio atskleidimas ir analizė yra svarbi mokslo sritis, turinti didelę prasmę visoje švietimo sistemoje, kas neabejotinai pagrindžia pasirinkto magistro darbo temos aktualumą ir naujumą.

Tyrimo objektas - specialiųjų poreikių mokinių ir mokytojų požūių ris į nenorą mokytis.

Hipotezė – manytina, kad ugdytiniai ir pedagogai nenorą mokytis sieja su nepakankama pedagogine pagalba.

Tyrimo tikslas - išanalizuoti specialiųjų poreikių mokinių nenoro mokytis priežastis ir numatyti pedagoginės pagalbos teikimo specialiųjų poreikių mokiniams galimybes.

Uždaviniai:

1. Remiantis pedagogine, psichologine literatūra išnagrinėti specialiųjų poreikių mokinių nenoro mokytis priežastis;
2. Išsiaiškinti specialiųjų poreikių mokinių požūių rį į nenoro mokytis priežastis;
3. Išsiaiškinti mokytojų požūių rį į nenoro mokytis priežastis;
4. Išanalizuoti specialiųjų poreikių mokinių ir mokytojų požūių rį į pedagoginės pagalbos teikimo galimybes ir ypatumus.

Tyrimo imtis. Žvalgomas tyrimas vykdytas nuo 2007 m. rugsėjo mėn. iki 2008 m. rugsėjo mėn., Kėdainių miesto ir rajono bendrojo lavinimo mokyklose.

Anketinė specialiųjų poreikių mokinių ir mokytojų apklausa vykdyta 2008 m. rugsėjo – gruodžio mėn. Apklausta 120 specialiųjų poreikių mokinių ir 80 bendrojo lavinimo mokyklos mokytojų.

Darbo eiga:

Metodinėje darbo dalyje bus teoriškai pagrįstos specialiųjų poreikių mokinių nenoro mokytis priežastys, nusakytas komandinis pedagoginės pagalbos būtinumas šiems mokiniams ir suformuotas klasifikuotas požiu ris iš reiškini.

Tiriamajoje darbo dalyje bus atliktas praktinis tyrimas, padedantis įvertinti, ar teorinės koncepcijos realiai pritaikomos praktikoje. Šiam tyrimo etapui pasitelktas tiesioginės anketinės apklausos metodas.

Tyrimo metodologija ir metodai.

Darbe naudojami šie tyrimo metodai: pedagoginės psichologinės literatūros, specialiųjų poreikių mokinių ypatumų ir jų ugdymo bendrojo lavinimo mokykloje klausimais, analizė. Pagrindiniu tyrimo metodu pasirinkta anketinė apklausa. Apklausei naudotas klausimynas, parengtas remiantis įvairių autorių teoriniais darbais ir tyrimais: Barkauskaitės, Bitino (2004) ir kt. Tiriamieji dalyvavo anonimiškame tyrime, respondentams trumpai buvo pristatomas tyrimo tikslas, po to iš dalintos anketos, pasakoma instrukcija ir parodomas žymėjimo pavyzdys. Respondentų nuomonių išaiškinimas atliktas anketavimo būdu,

Specialiųjų poreikių mokiniams, kuriems - neigiami įvertinimai (trimestro arba pusmečio) - 120; bendrojo lavinimo mokyklos pedagogams - 80. Tyrime dalyvavo 2 - 10 klasių specialiųjų poreikių mokiniai. Kaimo ir miesto respondentų atsakymai neišskirti.

Duomenys apdoroti SPSS (Statistical Package for Social sciences) programine įranga, programiniu paketu EXEL. Statistiniams ryšiams nustatyti naudojamas Spearman koreliacijos koeficientas.

Magistro darbo struktūra.

Šis magistro darbą sudaro: santrauka lietuvių kalba, įvadas, 2 skyriai, išvados, naudotos literatūros sąrašas, (50 šaltinių), reziumė anglų kalba, priedai. Tyrimo duomenys iliustruoja 22 paveikslai ir 8 lentelės.

Prieduose pateikiamos tyrimo anketos. Darbo apimtis – 69 puslapiai.

1.NENORO MOKYTIS PROBLEMATIKA IR MASTAI : TEORINIS ASPEKTAS

1.1.Mokymasis ir specialiųjų poreikių mokymasis

Viena iš svarbiausių švietimo sistemos paskirčių – sudaryti sąlygas žmogaus asmenybės plėtotei, jo “kilimui aukštyn”. Tuo tikslu siekiama organiškų dermės tarp atskirų švietimo sistemos grandžių ir elementų. Strateginiai švietimo dokumentai užtikrina sąlygas kiekvienam vaikui įgyti jo poreikius atitinkantį išsilavinimą. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 41 straipsnis, Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. ratifikuotos tarptautinės Vaiko teisių konvencijos 28 straipsnis, Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas reglamentuoja privalomą vaikų iki 16 metų amžiaus mokymąsi. Kitame dokumente - Lietuvos švietimo koncepcijoje - pripažįstama, kad švietimas lemia kultūrinį, socialinį ir ekonominį progresą, bei skatina žmonių ar atskirų tautų vieningumą, pakantumą ir bendradarbiavimą, teigiama, jog pagrindinis švietimo reformos tikslas yra ne pateisinti ar išteisinti esamas socialines ar ideologines struktūras, bet sukurti dinamiškai besikeičiančios visuomenės pagrindus (Švietimo politika, 1992, internetas, žiūrėti 2008 02 15).

Europos taryba Lisabonoje 2000 metų kovo mėnesį patvirtino, kad Europa neginčijamai įžengė į Žinių amžių, kuriame mokymasis visą gyvenimą tampa būtinybe. Vadovaudamasi šia nuostata Europos komisija 2000 metų spalio 30 dieną paskelbė Mokymosi visą gyvenimą memorandumą, kurį pasirašė ir Lietuva. Šiame dokumente mokymasis visą gyvenimą apibūdinamas tarsi skėtis, po kuriuo turi vienyti įvairios mokymo ir mokymosi rūšys. Teigiama, kad norint įgyvendinti mokymąsi visą gyvenimą, reikia, kad visi dirbtų drauge ir veiksmingai – tiek kaip individai, tiek kaip organizacijos. Taigi mokymasis visą gyvenimą yra neišvengiama būtinybė, išteisinta strateginiais dokumentais tarptautinių švietimo organizacijų lygmeniu ir apsispręsta tokių prielaidų kaip ekonomikos globalizacija, mokslo žinių ir technologijų plėtra, visuomenės senėjimo reiškiniai ir pan. Mokymosi visą gyvenimą koncepcija gana ryškiai išreikšta konceptualiuose švietimo dokumentuose (Švietimo gairės, projektas, 2003–2012 metai), tačiau atskirų švietimo institucijų lygmenyje, jos realizavimas nėra užtikrintas. Pažymėtina, kad iki 1993 m. nesėkmingai besimokantys mokiniai buvo vis dar traktuojami kaip lėtesnio vystymosi arba lėtesnės psichinės brandos. Kompleksiniai šių vaikų tyrimai, atlikti pedagogų, psichologų, logopedų ir neurologų, parodė, kad tik labai nedaug vaikų, priskirtų lėtesnio psichinio vystymosi grupei, sulaukę paauglystės bendru psichinio išsivystymo lygiu ir mokymosi rezultatais prisiveja bendraamžius.

Dažniausiai tai vaikai, turintys specifinių fizinio ir psichinio infantilumo bruožų, sudarančių bendrą visumą (jie gimsta mažo svorio, vėliau pradeda sėdėti, stovėti, vaikščioti, kalbėti, iki lytinės brandos atrodo 2-3 metais jaunesni už savo bendraamžius, linkę daug žaisti, tradicinės mokyklinės pamokos juos vargina). Dauguma tokių mokinių ir sulaukę paauglystės nesugeba prisivyti bendraamžių nei psichinių savybių branda, nei mokymosi rezultatais (Rimkevičienė, 2000).

Anot Karvelio (1994), specialiųjų mokymosi poreikių gali turėti ir visiškai sveiki vaikai. Priežastis – kai kurios vaikų savybės ir nepalanki socialinė aplinka (dažni konfliktai, ginčai, prieštaravimai, nepastovūs santykiai su vaiku, režimo nesilaikymas, pedagoginės priežiūros nebuvimas, gatvės įtaka, nenormali šeimos atmosfera ir t.t.). Visa tai trukdo vaikus mokytis. Padėtį dar labiau komplikuoja nepalankios sąlygos mokykloje, dažnas mokytojų keitimasis, mokytojų nepakankamas jautrumas ir antipatija atsiliekančiam mokiniui, pamokų praleidinėjimai, pedagoginio meistriškumo trūkumai. Dėl to vaikai neįgija reikiamų mokėjimų ir įgūdžių, atsilieka nuo savo vienmečių. Jie nesugeba paskirstyti laiko, todėl vis labiau atsilieka moksle.

Mokslininkai (Giedrienė, Monkevičienė, 1995) tyrimais nustatė, kad mokinių, pasižymių specifiniais pažinimo procesų sutrikimais bendras intelektas yra pakankamai aukštas. Vadinasi galima daryti prielaidą, kad šie vaikai nėra protiškai atsilikę, tačiau be specialios korekcinės pagalbos nesugeba drauge su bendraamžiais sėkmingai mokytis.

Tyrimais nustatyta (Rimkevičienė, Dereškevičius (2000), Monkevičienė, Giedrienė (1995), Rupšienė (1999) ir kt.), kad nuolatinės nesėkmės ir psichologinis diskomfortas mokykloje anksti sutrikdo šių vaikų mokymosi motyvaciją. Vieni iš jų ima bėgti iš mokyklos, kiti tampa agresyviu mokytojų ir bendraklasių atžvilgiu, dar kiti užsisklendžia savyje, kai kuriems pradeda formotis neurotiniai bruožai.

Pasak Giedrienės, Monkevičienės (1995), mokiniai turintys specifinių pažinimo procesų sutrikimų, kurie kliudo mokytis skaityti, rašyti, neretai susiduria su mokymo(si) sunkumais. Dažniausiai pažinimo procesų sutrikimai, sąlygoja šių vaikų mokymosi negales: disleksiją, disgrafiją, diskalkuliją. Jiems būdinga, kad realūs jų mokymosi laimėjimai kur kas žemesni nei jų intelektiniai gebėjimai. Taigi, atsilikimą besimokant lemia specifiniai pažinimo procesų sutrikimai, trukdantys pilnavertiškai naudotis gana aukštais ar bent jau pakankamais bendrais intelektualiais gebėjimais.

Svarbu pažymėti, kad nenoro mokytis priežastimi gali būti ne vien egzistuojančios mokymosi negalės. Pedagogiškai apleisti, augę dvikalbėje aplinkoje, psichosocialinės deprivacijos sąlygomis, praradę mokymosi motyvaciją vaikai, taip pat neretai patiria mokymo(si) sunkumus. Mokymo(si) nesėkmės ir nenorą mokytis neretai įtakoja ir padidintas vaiko judrumas,

hiperaktyvumas. Praktiškai kiekvienas pradinį klasių mokytojas yra turėjęs ar turi mokinių, kurie atrodo gyvūs, supratingi, gerai orientuojasi aplinkoje, tačiau niekaip neišmoksta gerai skaityti, rašyti, skaičiuoti. Mokytojas iš bando viską, ką pats žino ar pataria kolegos, tačiau norimo rezultato nesulaukia. Nepaisant prasto vaiko mokymosi, pedagogas intuityviai jaučia, kad mokinys nėra sutrikusio intelekto. (Giedrienė, Monkevičienė, 1995).

Tyrimais nustatyta, kad asmenims, turintiems mokymosi negalių, būdinga: vieno ar kelių pažinimo procesų (regimojo ir girdimojo suvokimo, jų ryšių, atminties, dėmesio ir kt.) sutrikimai, kurie ir yra tikroji jų nenoro mokytis ir mokymosi nesėkmių priežastis; ryškus pagrindinių mokėjimų ir įgūdžių nepakankamumas (vaikai sunkiai išmoksta skaityti, rašyti, skaičiuoti, reikšti mintis žodžiu ir kt.); didelis akademinis atsilikimas (net vieneriais, dvejais, o kartais ir daugiau metų); neurologinė simptomatika (Learning Disabilities: Definitions, 1992).

Dažnai mokymosi negalių turintys mokiniai ir negalintys jų įveikti yra pasmerkti nuolatinėms nesėkmėms bei įtampai. Viena nesėkmė po kitos iššaukia nenorą mokytis. Tik tinkamai jiems padedant, negalės pamažu yra šalinamos, mokiniai įveikia akademinį atsilikimą ir gali gana sėkmingai mokytis.

1.2. Nenoro mokytis formavimosi prielaidos

Mokymasis - pagrindinė mokinio veikla, sąlygojanti pilnavertį asmenybės vystymąsi. Sėkmingas mokymasis siejamas su pozityviu savimonės, autokonceptijos ir kitų asmenybės darinių formavimusi. Nuolat mokykloje patiriantis nesėkmę mokinys dažnai netenka noro mokytis, silpnėja jo mokymosi motyvacija, o tai neigiamai atsiliepia jo tolimesniam gyvenimui. (Barkauskaitė, Rodzevičiūtė, 2004).

Kaip rodo Valicko (1991), Rupšienės (1999) ir kitų mokslininkų tyrimai, mokymosi motyvacijos problema dažniausiai išryškėja paauglystės periode, o mokyklos nelankymo priežastys pradeda formuotis jau vaikų darželyje.

Visuomenėje egzistuoja nuomonė, jog nenori mokytis, blogai mokosi, meta mokyklą dažniausiai negabūs, žemo intelekto vaikai. Tačiau mokslininkų Gage, Berliner, (1994) tyrimai rodo, kad mokymosi sėkmė nebūtinai siejasi tik su intelektu. Dalis žemo intelekto vaikų sėkmingai mokosi, o nemaža nepažangių mokinių yra pakankamai gabūs. Todėl daroma išvada, jog mokymosi kokybę sąlygoja ne tik intelektas, bet ir vaiko poreikiai, vertybinės orientacijos, interesai, pažinimo, siekiai, polinkiai, nuostatos, t.y. tai, kas laikoma mokymosi motyvacija (Jovaiša, 2001). Kita vertus,

nenoras mokytis gali būti siejamas ne tik su individo savybėmis, bet ir su socialinės aplinkos ypatumais, su tuo, ką vaikas galvoja apie savo sėkmingo (nesėkmingo) mokymosi priežastis, kaip tėvai ir mokytojai vertina jo mokymąsi ir t.t.

Yra daugybė priežasčių, dėl kurių prarandamas noras mokytis. Labai svarbu jas išsiaiškinti ir padėti vaikui susigrąžinti norą mokytis. Nenoro mokytis formavimosi požymiais Rajeckas (1996) laiko priešišką mokyklai, silpną mokymosi motyvaciją, sunkią mokinių adaptaciją visuomenėje, nepasikliovimą savimi ir t.t. Mokymosi nenorą, anot autoriaus, sąlygoja asmeniniai įsitikinimai, vaikų amžius, bendras psichinis išsivystymas, intelekto lygis, aplinka, įvairūs atsitiktiniai veiksniai.

Nenoras mokytis – tai veiksnys, sąlygojantis mokymosi rezultatus, todėl jį galima traktuoti kaip skalę. Vadinasi, nesėkmingas mokymasis – tai toks gradacijos lygis, kai vaikas nenori mokytis (Rupšienė, 1999).

Pastaruoju metu pripažįstama, jog neįmanoma sukurti universalios motyvacijos teorijos, kuri galėtų paaiškinti tiek gyvūnų, tiek žmonių elgseną, todėl šiuolaikiniame moksle egzistuoja įvairios teorijos, aiškinančios motyvacijos problemas. Mokslininkų darbuose galima išskirti daug motyvacijos teorijų, tačiau pagal žmogaus elgsenos priežasčių aiškinimą visas jas sąlyginai galima suskirstyti į kelias grupes. Rupšienė (2000) pateikia tokį teorijų skirstymą:

1. **Teorijos, žmogaus elgsenoje itin pabrėžiančios reakcija į tam tikrą spaudimą.** Šis spaudimas gali būti tiek išorinis (paskatinimai, bausmės ir kt.), tiek vidinis – žmogaus poreikiai. Šioje grupėje plačiausiai žinomos biheavioristinio operantinio determinavimo teorija (C.Hull, E.Skinner) bei poreikių teorijos (žymiausias atstovas A.Maslow).
2. **Teorijos, kurios pripažįsta, jog žmogaus elgseną lemia ne tik išorinis ar vidinis spaudimas.** Jos pabrėžia, kad žmogus jau prieš veikdamas turi tam tikras dispozicijas, kurios nukreipia jo veiklą ir netgi lemia tai, ko jis norėtų ir kodėl būtų to norėtų. Šiai grupei priklauso tikslų teorija (atstovas M.Ford). Šios teorijos daugiau kalba apie tikslus, o ne apie mokymosi poreikius ar paskatinimus).
3. **Teorijos, elgseną aiškinančios vidinėmis dispozicijomis.** Apsisprendimo teorijoje (E.Deci, R.Ryan) akcentuojama vidinė motyvacija, paremta tinkamu socialinės aplinkos organizavimu, kurioje žmogus jaučiasi kompetentingas, autonomiškas ir palaiko gerus santykius su kitais.

Ankstyvosios nenoro mokytis priežastys pradeda formuotis vaikystėje ir priklauso nuo mokyklos starto pradžios. Mokslinės literatūros analizė parodė, kad nenoras mokytis ir nesėkmingas mokymasis nebūtinai yra siejamas su intelektu ar asocialumu. Dalis žemo intelekto vaikų sėkmingai

mokosi, o nemaž a nepaž angių mokinių yra pakankamai gabūs. Nenoro mokytis prielaidų faktas formuojasi šeimos mikrosistemoje, mokyklos mikrosistemoje, egzosistemoje, vaiko konstitucijoje, vaiko biografijoje, mezosistemoje šeima - mokykla ir makrosistemoje.

Daugelis pedagogų praktikų ir tėvų, susidūrę su nenorinčiais mokytis specialiųjų poreikių mokiniais, nežino, kaip juos ugdyti ir skatinti mokslui. Suprasdami, jog nenoro mokytis priežastys gali būti pačios įvairiausios, o konkretus darbas ilgas ir sunkiai duodantis rezultatų, labai dažnai jie nieko nedaro, palikdami šiuos mokinius be pagalbos.

1.3. Nenoro mokytis priežastys

Nenoro mokytis priežasčių analizė sudėtinga, nes vienos pačios priežastys pernelyg glaudžiai siejasi vienos su kitomis, tarp jų yra sudėtingi santykiai, jos gali pastiprinti vienos kitas ar susilpninti, todėl nenoro mokytis priežasčių išskyrimas yra gana sąlygiškas ir nelabai tikslus mokslinė prasme. To neįmanoma išvengti, kai norima nustatyti nenoro mokytis priežasčių rizikos veiksnius. Šiame darbe nenoro mokytis prielaidos nesiejamos su vaikų psichinio vystymosi sutrikimais ar rimtomis sveikatos problemomis, toliau bus laikomasi nuostatos, kad nenorą mokytis lemia šeima, mokykla bei socialinė aplinka. Siekiant tiksliau nustatyti nenoro mokytis priežastis toliau pateikiamos Gage, Berliner (1994) Nustatytos keturios pagrindinės sferos, kuriose formuojasi nenoro mokytis priežastys. Tai individas, šeima, mokykla, visuomenė.

Laužiko (1993) nuomone, ugdymas gali būti našus tik derinant ugdymą su paties asmens ugdymusi. Autorius itin pabrėžia subjektyviasias, psichologines šios problemos puses. Susidūrę su mokymosi sunkumais ir aiškiai neįžvelgdami mokslo reikalingumo, mokiniai netenka noro mokytis ir pasitikėjimo savo jėgomis.

Kitų mokslininkų (Gage, Berliner, 1994) manymu nenoro mokytis priežastis pirmiausia lemia kai kurie individualūs mokinio ypatumai: žema savikontrolė, atitolimas nuo mokyklos, elgsenos problemos, piktnaudžiavimas narkotikais ir alkoholiu, delinkventinė elgsena, neefektyvus mokymosi stilius, ankstesnio mokymosi problemos ir pan.

Šiuos mokinio ypatumus ir jų įtaką mokymuisi tyrė daugelis Lietuvos ir už sienos autorių. Tai Dereškevičius (2000), Juška (1996), Laužikas (1974), Rajeckas (1996), Valickas (1997) Brophy. (1988), Ekstrom. (1986), Steinberg. (1989). Taigi autorių nuomone, nenoro mokytis priežastimi gali tapti menkesni mokinių gebėjimai, ribotas intelektas. Tačiau tai nėra griežta taisyklė: vis dėlto nemažai mokinių pasiekia gerų rezultatų dėl stipresnės mokymosi motyvacijos, nors kiti tokių pat

gebėjimų vaikai mokosi už juos blogiau. Turintiems žymių negalių vaikams Lietuvoje yra skirtos specialiosios mokyklos. Bendrojo lavinimo mokyklose mokosi daug vaikų su nedidelėmis mokymosi negalėmis, emociniais bei elgesio sutrikimais, kurie iš esmės netrukdo mokytis kartu su kitais bendraamžiais, bet sudaro daug sunkumų pačiam vaikui bei dirbantiems su juo pedagogams ir lemia jo mokymosi nesėkmes.

Bagdono (1995) pateiktoje mokymosi negalių klasifikacijoje nurodomi tokie jų tipai:

- 1) nespecifinės (neįžamos ir grįžamos);
- 2) specifinės (skaitymo, rašymo, skaičiavimo, kompleksinės ir kitos);
- 3) kompensuojamosios (dėl kurtumo ir nepriėjimo, aklumo ir silpnaregystės, rankų paralyžiaus ir dispraksijų, balso paralyžiaus, kalbos ir komunikacijos sutrikimų, kompleksinės ir kitos).

Pasižymintis nedidele mokymosi negale mokinys bendrojo lavinimo mokykloje susiduria su daugybe problemų dėl savo mokymosi ir elgesio. Dažniausia problema ta, jog dauguma šių vaikų nepajėgūs mokytis pagal bendrąsias bendrojo lavinimo mokyklos programas. Tokiems mokiniams yra paskiriama modifikuota programa, o šios programos pagrindas – už duotų kiekio mažinimas, įvairesnių metodų ir metodinių būdų parinkimas ir kt. Labai dažnai tokio tipo mokiniai reikalauja ir papildomo išskirtinio dėmesio, priėjimo. Jie nepajėgūs išmokyti savarankiškai mokomosios medžiagos, dėl to nuolat išgyvena daug neigiamų emocijų, nenori eiti į mokyklą, konfliktuoja su mokytojais, varžo kitų vaikų interesus. Mokytojui taip pat sunku dirbti, kai klasėje yra bent vienas toks vaikas, ką jau kalbėti, jeigu, kaip paprastai būna, tokie keli. Mokyklose didelis specialiųjų poreikių mokinių skaičius, todėl spec. pedagogai ne visiems mokiniams geba suteikti savo pagalbą. Mokytojas praktiškai lieka vienas, susidūręs su šia sudėtinga situacija: jis neturi asistento – padėjėjo, kuris galėtų papildomą dėmesį skirti šiam vaikui. Neretai laiku nesuteiktos pedagoginės pagalbos rezultatas - mokinys metęs mokyklą (Bagdonas, 1995).

Mokymosi nesėkmėms neretai įtakos turi ir mokinio lytis. Nustatyta Dereškevičiaus (1999), kad berniukai dažniausiai mokosi blogiau negu mergaitės. Vidurinio, aukštesniojo ir aukštesniojo mokymo lygiuose mergaičių mokosi gerokai daugiau negu berniukų, o jaunimo mokyklose ir klasėse berniukai sudaro 77,1% viso kontingento. Šio mokslininko tyrimai rodo, kad berniukai dominuoja tik profesinio mokymo lygyje. Taip pat pastebėta, kad berniukų mokymosi motyvacija dažniau esti silpnesnė, negu mergaičių.

Kitos mokslininkės Rupšienės (1996) teigimu, mokymosi motyvacijos skirtumai lyties požiriu pradeda ryškėti jau ikimokykliniame amžiuje. Itin ryškūs jie 5 - 9 klasėse. Tenka pažymėti, jog paprastai neįvertinami aptariamos problemos mastai: iš pirmo žvilgsnio atrodo, jog mokinių,

pasiž yminčių charakterio akcentuacijomis, nėra daug. Bet gi moksliniai tyrimai šioje srityje rodo ką kita. Leonhard (1995) teigė, jog daugiau negu pusė populiacijos yra akcentuotos asmenybės. Panašiu, kad akcentuotų broožų, ypač už slėptų yra pakankamai daug. Taigi, galima daryti išvadą, kad mokyklose mokosi nemažai akcentuotais broožais pasiž yminčių mokinių. Neretai mokytojai juos laiko „sunkiais“, „problemiškais“ ir neranda bendros kalbos. Siekdami juos perauklėti, susiduria su dideliu pasipriešinimu ir dar didesnėmis problemomis, o pati kova sukelia daug neigiamų tiek pačių pedagogų, tiek jų ugdytinių emocijų ir pastarųjų nenorą mokytis bei vengimą lankyti mokyklą.

Viena iš charakterio akcentuacijų laikytinas hiperaktyvumas. Psichologijos žodyne (1993) hiperaktyvumas apibūdinamas kaip emociškai sutrikusių, protiškai atsilikusių arba turinčių centrinės nervų sistemos pažeidimų vaikų padidėjęs judrumas, neramumas. Daugelis mokslininkų mano, jog hiperaktyvumą reikėtų aiškinti kaip centrinės nervų sistemos ligą. Ši liga dažniausiai atsiranda natūralaus gimdymo metu, kai, kūdikiui einant gimdymo kanalais, pažeidžiamos jo smegenys. Ligą gali sukelti ir kitos priežastys.

Pasak Mielke (1997) hiperaktyvumas gali būti nulemtas auklėjimo šeimoje ir atsirasti dėl pačiame vaike glūdinčių priežasčių. Gyvenimas rodo, jog hiperaktyvūs vaikai dažnai lieka nesuprasti, netgi pačioje artimiausioje aplinkoje, į juos žiūrima kaip į piktybiško elgesio atstovus. Tėvai diržiu stengiasi išmušti vaiko nepaklusnumą iš galvos, mokytojai paprastai siekia jais atsikratyti. Mokyklose šie vaikai yra nepageidautini, jų atžvilgiu įsitvirtinusi kategoriškai negatyvi nuostata. Taigi hiperaktyvumas gali tapti nenoro mokytis ir įvairių mokyklinių nesėkmių priežastimi, ypač jeigu mokinių gebėjimai menkesni, o pastangos neduoda pageidaujamų rezultatų, be to, šeimoje ir mokykloje jie nesulaukia supratimo ir paramos.

Nenoras mokytis neretai glaudžiai siejasi su mokinių teisinių ir dorovinių normų neatitinkančia (t.y. devintine) elgsena. Agresyviai mokykloje besielgiantys mokiniai erzina mokytojus, trukdo jiems vesti pamokas, savo elgsena nuteikia pedagogus prieš save. Ne paslaptis, jog mokytojai mažina pažeidimus blogai besielgiantiems mokiniams. Neretai dar pasitaiko ir tokių atvejų, kai be jokio žinių patikrinimo netinkamai besielgiančiam mokiniui rašomas vienetas ar dvejetas. Taigi blogai besielgdamas, mokinys provokuoja mokytojų neigiamą nuostatą jų atžvilgiu ir tuo dar labiau sumažina akademinės sėkmės galimybes. Agresyviai mokykloje besielgiantys vaikai dažniausiai turi mokymosi problemų. Psichologiniai tyrimai rodo, jog jų intelektas dažniau būna aukštesnis negu tai atrodytų pagal nepatenkinamus jų mokymosi rezultatus. Daugeliui tokių vaikų būdingas dar ir hiperaktyvumas (Mielke, 1997).

Dar viena nenoro mokytis priežastis - žema savikontrolė. Savikontrolė - tai racionalus žmogaus savęs pažinimas ir savo veiksmų vertinimas, santykių tarp veiksmų, tikslų, priemonių ir padarinių lyginimas, analizavimas ir koregavimas (Psichologijos žodynas, 1993).

Paaugliai mano, jog viską lemia aplinkybės, todėl neverta ir stengtis, nes nieko negali pakeisti. Mokinys lyg ir permeta visą atsakomybę už savo mokymąsi aplinkiniams žmoniems ir kartu vengia asmeninės atsakomybės už savo veiksmus. Aišku, jog tokia mąstysena apriboja jauno žmogaus pastangas mokytis ir siekti geresnių akademinų rezultatų. Kai vaiko savęs vertinimo poreikis nerealizuojamas mokymo procese, jis ieško kitų šio poreikio tenkinimo būdų. Kartais, kai individui nepavyksta pagerinti savęs vertinimo socialiai priimtinais būdais, jis pradeda rinktis alternatyvaus elgesio modelius, kuriuos randa asocialioje aplinkoje, tokioje kur žmogaus savybės realizuojamos ir vertinamos ne pagal visuotinai priimtinius kriterijus, o tokį savęs įtvirtinimą, kuris leidžia pakelti savęs vertinimo lygį. Gauti tyrimų duomenys patvirtina teigiamą ryšį tarp žemo savęs vertinimo ir vėlesnio asocialaus, taip pat tarp asocialaus elgesio ir vėlesnio savęs geresnio vertinimo (Valickas, 1991).

Nepalankus kauzalinės atribucijos modelis taip pat lemia nenorą mokytis. Mokinui tai gali turėti lemiamą reikšmę jo mokymosi motyvacijai. Palankus asmenybei kauzalinės atribucijas modelis ją stiprina, nepalankus sukelia nenorą mokytis. Kai kelis kartus iš eilės mokinys gauna dvejetus iš kontrolinio darbo, neretai pagalvoja, kad jis nėra pakankamai protingas ir nesugeba gerai parašyti tokio darbo. Gal todėl jis mąsto, kaip išvengti nesėkmės, ir atranda, jo supratimu, geriausią būdą - neateiti į pamoką. Šitokia atribucija veikia ne tik mokymosi rezultatus, ji slopina asmenybės vystymąsi, vaiko socializacijos procesą (Frieze, 1980).

Vaiko aplinka – pirmiausia, aišku, tai, kas jį tiesiogiai supa: šeima, artimieji, draugai, bendraamžiai, bičiuliai, arba taip vadinama mikroaplinka (Копорулина, 2004).

Nenoras mokytis šeimoje pasireiškia per prastą šeimos mikroklimatą, netikusį tėvų pedagoginių pareigų atlikimą, destruktivų vaikų ugdymo šeimoje modelį, nepalankią šeimos struktūrą ir jos pokyčius, motinų užimtumą darbe, žemą tėvų išsilavinimą, neigiamą mokymosi patirtį, sunkią materialinę padėtį.

Šeima - reikšmingiausia mikroaplinka, kurioje formuojasi asmenybės pagrindai. Šeimos įtaką vaiko socializacijai analizavo Lietuvos mokslo klasikai: Maceina, Šalkauskis, Vydūnas, Vaitkevičius, Jovaiša ir kt.

Šeima - pirmoji vaikų ugdymo institucija. Joje pradeda formotis ir mokymosi motyvacija, nuostatos mokymosi atžvilgiu, emociniai santykiai su mokymosi. Šeimoje pagrindžiami sėkmės mokykloje ir gyvenime pamatai (Rupšienė, 2000).

Vaiko vidinė motyvacija mokytis gali skleistis tik tuomet, kai tėvai ar kiti jį supantys asmenys sudaro sąlygas vaiko pažintinei raidai ir intelektualiams gebėjimams vystytis.

Butkienė, Kepalaitė (1996) teigė, kad vaiko pažintinei raidai ypač svarbi jo socialinė aplinka, ir, kad suaugusieji turi skatinti vaiko žingeidumą, kurdami turiningą aplinką ir specialiai jį lavindami. Vaiko vystymuisi labai svarbus jo šeimos mikroklimatas - tai dvasinė ir moralinė pedagoginė atmosfera, dorinė psichologinė atmosfera, kuri skatina asmenybės brendimą (Rupšienė, 2000).

Leliūgiene (1997) teigia, jog teigiama vaiko savijauta esti tuomet, kai suaugusieji skatina jo savarankiškumą ir tuo pačiu nusako aiškius, protingus apribojimus. Tuo tarpu mokykloje nenoro mokytis priešastis formuoja tradicinės mokyklos trūkumai, pamokos, kaip ugdymo organizavimo formos, trūkumai vertinimo pažymiais, neefektyvi švietimo vadyba, prastas mokyklos mikroklimatas, mokytojų - mokinių sąveikos problemos, nepakankamas mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas.

Mokykla – maža bendruomenė, sukurianti socialinį mokymosi institucijos klimatą, kuris turi motyvus formuojantį poveikį.

Kaip teigia Butkienė, Kepalaitė (1996), vaiko noras mokytis stiprėja, kai mokykloje jauku ir gera; moksleivis nepavargsta, yra darbingas; per pamokas patiria sėkmės ir bendradarbiavimo džiaugsmą; pateikiama nauja mokymosi medžiaga ir patraukli mokymosi forma patenkina smalsumą.

Anot Fürst (1998), atėjęs į mokyklą vaikas išeina iš uždaros šeimos aplinkos, ima bendrauti su bendraamžiais. Greta tėvų atsiranda kitų autoritetų – mokytojų ar auklėtojų. Socialine prasme mokyklinis amžius yra itin reikšmingas tarpsnis. Veiklos troškimas – tai ir darbas su kitais bei greta kitų, todėl šiuo laikotarpiu formuojasi darbo pasidalijimo ir lygių galimybių supratimas. Vaiko identiško jausmas pažeidžiamas ilgam, jei jis pajunta, kad jo socialinę vertę lemia ne noras ir pasiryžimas mokytis, bet tai iš kokių namų jis atėjęs, jo nesugebėjimas mokytis. Tai ypač būdinga specialiųjų poreikių mokiniams.

Moksleivių mokymosi sėkmė taip pat priklauso ir nuo mokytojo pozicijos, darbo stiliaus. Gage ir Berlinger (1994) teigia, jei mokytojas mano, jog vaiko sėkmingo mokymosi priešastis yra gabumai, tuomet atitinkamai su juo elgiasi, sudaro palankesnes sąlygas jo gabumams plėtotis ir

atvirksčiai, kai mokytojui atrodo, jog mokinys yra negabus, sudaro neigiamo savęs vertinimo klimata, padeda formuoti vaikų nesėkmės sindromui, nerimui, o tai slopina motyvaciją.

Maslow (1970) rašo, kad net “mokyti skaityti ir skaičiuoti galima taip, kad vaikams tai suteiktų džiugių išgyvenimų. Bene svarbiausias uždavins, kurį gali atlikti mokykla – suteikti vaikams pasiekimo, pasisekimo džiaugsmą (ne tik teigiamai vertinant “akademinius pasiekimus”, bet ir sudarant sąlygas išgyventi pasitenkinimą suteikta pagalba silpnesniam už save ir kt.)” (cit. Lepeškienė 1996).

Specialių jų poreikių mokiniams reikalingas pedagogų ir bendraamžių įvertinimas, tačiau jie nepageidauja išsiskirti iš savo bendraklasių gaudami kitokias užduotis, papildomą pagalbą. Kasparavičienės, Sabaliauskienės, Rimkienės (2002) teigimu, specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai mokydami kartu su kitais įgyja naujų socialinių ir psichinių įgūdžių. Labai svarbu, kad užsimegztų draugystė ir geri tarpusavio santykiai, kad negalėtumėta esminis elementas įtakojantis vaikų bendravimą su bendraamžiais. Vaikai, kurie būna ugdymo įstaigose drauge su kitais, lengviau dalyvauja mokyklos gyvenime. Gerą jų savijautą atspindi noras eiti į mokyklą, taip pat dalyvavimas įvairiuose mokyklos ir klasės renginiuose.

Stulpino (2005) manymu, mokinių ir mokytojų santykiai mokymo procese gali būti įvairūs, ir jie ypač veikia mokymo rezultatus. Mokinys per pamoką patiria nesėkmių, bet būna ir laimėjimų. Laimėjimus mokytojas turi pabrėžti, o apie nesėkmes kalbėti taktiškai.

Augutis (1996) teigia, kad ne visi mokytojai bendrauja su tam tikra klasės mokinių dauguma, o kartais tik su keliais mokiniais. Yra ir mėgstamų mokinių. Net patyręs mokytojas pamokoje labiau remiasi stipriais mokiniais, neįtraukdami silpnesnius pasyvesnius mokinius. Jei mokinys pajus mokytojo šaltumą, nesulauks pagalbos, jam pradės nebepatikti tas mokytojas ir jo mokomas dalykas. Gevorgianienė (2003) teigia, norėdamas patirti maksimalią ugdymo sėkmę pedagogas turi stengtis į ugdymo procesą įtraukti specialiųjų poreikių vaiko tėvus. Deja, specialiojo ugdymo srityje nėra puoselėjama tradicija palaikyti puikius, ilgalaikius darbo santykius tarp tėvų ir pedagogų.

Siekiant, kad mokymosi motyvacija vystytųsi ir būtų palaikoma nuosekliai ir efektyviai, svarbus šeimos ir mokyklos institucijų keliamų ugdymo uždavinių suartinimas, todėl jos turi glaudžiai bendradarbiauti. Svarbi šeimos ryšių su mokykla sąlyga – teigiamas tėvų požiūris į mokyklą, nes šie vertinimai turi įtakos ir vaikų požiūriui į mokymąsi (Hallahan, Kauffman, 2003)

Visuomenėje formuojasi šios nenoro mokyti priežastys: didėjantys miesto ir kaimo skirtumai, bedarbiystė, nusikalstamumas, narkomanija, smurtas ir pan., ekologinis užterštumas, vaikų gimstamumo reguliavimo problemos, didėjančios vaikų auginimo išlaidos, mažėjanti vaikų

auginimo nauda, tradicijų atsisakymas, vaikų teisių apsaugos problemos, pedagogų rengimo problemos, vaikų prieš jų roš problemos.

Apibendrinant nenoro mokytis prieš astis bū tina paž ymėti, kad jos glū di pirmiausia pačioje mokinio asmenybėje ir jo individualioje raidoje. Šios prieš astys iš dalies į gimos, tačiau pripaž įstama ir lemtinga asmenybės makro - ir mikroaplinkos į taka. Pasižymintys nedidele mokymosi negalia vaikai mokykloje susiduria su daugybe problemų visų pirma dėl to, kad nepajėgūs mokytis pagal bendrąsias bendrojo lavinimo mokyklos programas, o programų modifikavimas ir individualizavimas bei jų į gyvendinimas dirbantiems mokykloje pedagogams dar gana sunkus ir ne itin malonus už siēmimas, galiausiai tik formalumas. Taip nedidelė mokymosi negalia tampa nenoro mokytis rizikos veiksmiu.

1.4. Mokinių š vietimas ir mokymo(si) pagalbos teikimas

Atvira ir dinamiška Europos š vietimo erdvė, konsoliduojanti Europos piliečių bendruomenę , į galinanti visus piliečius nuolat atnaujinti į gū dž ius, sudaranti prielaidas sėkmingesniai į sidarbinimui“,- taip nusakoma pagrindinė strateginė ES š vietimo kryptis (Lietuvos ir ES... internetas, ž iū rėta 2008 04 11).

Tolesnė Lietuvos š vietimo kaita orientuotina į ES š alių š vietimo nuostatas ir siekius:

1. Š vietimas - Europos piliečių bendruomenę konsoliduojanti jėga, jis svarbiausias bendrų jų Europos vertybių , daugiakultū rinio Europos paveldo išsaugojimo garantas; jis turi remtis Europos dimensija, savo krašto kultū ra, ugdyti Europinį pilietiškumą, puoselėti Europai bū dingą daugiakalbystę;

2. Š vietimas - pagrindinė ž mogišku jų išteklių plėtros, atskiros šalies ir Europos konkurencingumo, už imtumo ir socialinio stabilumo laidavimo priemonė; jis turi bū ti visiems prieinamas ir kokybiš kas, orientuotas į bendrų jų ž mogaus gebėjimų ugdymą ir atnaujinimą;

3. Š vietimas - ž inių visuomenės ir ž iniomis grindž iamo ū kio kū rimosi garantas; jo lanksti sistema turi laiduoti galimybes mokytis visą gyvenimą; bū tina stiprinti š vietimo ir verslo sąveiką, plėtoti nuotolinį mokymą, siekti profesinio ir bendrojo lavinimo suartėjimo, orientuotis į ž monių informacinių ir verslumo į gū dž ių ugdymą (Lietuvos š vietimo plėtotė: ES..., internetas, ž iū rėta 2008 04 14).

Į šias Europines nuostatas ir siekius nemaž a dalimi mėgina atsiž velgti dabartinė Lietuvos švietimo politika. Vis dėlto šiandien Lietuvai bū tina nuosekliau remtis Europinėmis nuostatomis ir kryptingiau bei sparčiau siekti bendrų tikslų . Todėl dabar šalies švietimui reikia orientuotis į atvirą Europos švietimo erdvę , į bū simą daug atviresnę Europos darbo rinką, į Europos piliečių mobilumą. Lietuva taip pat turėtų ypatingą dėmesį skirti mokyklų modernizavimui, didinant pedagoginės pagalbos prieinamumą, nesėkmingai besimokantiems specialių jų poreikių mokiniams.

Švietimo sistema yra grindžiama ugdymo, mokymosi ir studijų formų įvairove. Todėl ji turi sudaryti sąlygas ir padėti išplėtoti įvairius visuomenės narių gebėjimus bei kompetencijas. Tai bū tina prielaida kūrybinėms visos visuomenės galioms atskleisti, jas ugdyti ir stiprinti (Lietuvos švietimo koncepcija, 1992).

Taigi, Lietuvos švietimo sistemos tikslai sutampa ir su ES nuostatomis. Apibendrinant Lietuvos švietimo situaciją Europos erdvėje, bū tina paž ymėti, kad mūsų šalis privalo nuosekliau remtis ES švietimo plėtotės orientyrais, nuostatomis ir kryptingiau bei sparčiau siekti bendrų tikslų . Tai įmanoma padaryti tik radikaliai keičiant pož iūrį į švietimą, keliant jam naujus tikslus ir uždavinius. Įvertinant tai, kad pasaulinėje edukologijoje šiandien jaučiamas augantis pedagoginės pagalbos poreikis, didėja specialių jų poreikių mokinių skaičius, todėl bū tina plėsti pagalbos mokiniams prieinamumą. Bū tina įvertinti ir tai, kad ES atvers kur kas didesnes galimybes studentams laisvai judėti Europos akademinėje erdvėje, laisvai studijuoti kiekviename ES universitete, todėl siekiant sėkmingo Lietuvos įsitvirtinimo Europos Sąjungoje, švietimo sistema privalo sudaryti sąlygas kiekvienam asmeniui mokytis visą gyvenimą, o specialių jų poreikių mokiniams gauti tinkamą ir savalaikę pedagoginę pagalbą .

Įvertinant pedagoginės pagalbos reikšmingumą, bū tina paž ymėti, jog nenoro mokytis problema tiek Lietuvoje, tiek ir Kėdainių rajone pakankamai didelė. Todėl šiandieninė situacija skatina tę sti švietimo reformos klausimus, didinant pedagoginės ir psichologinės pagalbos prieinamumą, efektyvumą ir kokybę , tobulinant tarnybų specialistų profesinę kvalifikaciją, stiprinant jų metodinę bazę bei skatinant paslaugų plėtrą. Rajone veikia dviejų lygių pedagoginės - psichologinės pagalbos sistema.

Pirmuoju lygiu pagalbą teikia mokykloje dirbantys specialistai – specialiojo ugdymo komisija; antruoju – savivaldybės pedagoginė psichologinė tarnyba. (PPT); r eikalui esant pasitelkiamas treč iasis lygmuo – specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras (SPPC).

Pirmasis lygmuo – institucinis. Kai kurios didesnės švietimo įstaigos turi savo psichologus, specialiuosius pedagogus, logopedus ir socialinius pedagogus. Šie specialistai dalyvauja kiekvienoje ugdymo įstaigoje veikiančios ir už specialių jų poreikių vaikų ugdymą atsakančios, *Specialiojo*

ugdymo komisijos darbe. Komisija reguliariai vertina specialiųjų poreikių vaikų ugdymo rezultatus, numato optimalias tokių vaikų bendrojo ir specialiojo ugdymo kryptis. Vis gi, kaimo vietovėse ir nedideliuose miesteliuose specialiojo ugdymo komisijos nėra reikiamos sudėties. Dažnai nėra vieno ar kito specialisto, todėl negali suteikti tinkamos specialiosios pedagoginės, socialinės ir psichologinės pagalbos jos stokojantiems vaikams švietimo įstaigoje.

Specialiojo ugdymo komisijos atlieka pirminį specialiųjų poreikių vaikų ugdymosi poreikių įvertinimą, nustato jų grupę (nedideli, vidutiniai, dideli, labai dideli). Svarbu tai, kad komisijos sudėtyje esant bent vienam specialistui (specialiajam pedagogui arba logopedui), ir prireikus skiria modifikuotas programas, prižiūri jų vykdymą, nuolat konsultuoja kitus pedagogus, dirbančius su konkrečiais specialiųjų poreikių vaiku.

Švietimo įstaigų logopedai, įvertinę vaikų kalbos ir kitus komunikacijos sutrikimus, veda praktinius sakinės ir rašytinės kalbos sutrikimų šalinimo užsiėmimus, konsultuoja kitus pedagogus ir tėvus. Specialieji pedagogai dirba su specialiųjų poreikių vaikais klasėje individualiai ir grupėse, padėdami jiems išmokyti dalyko programą bei specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo kabinete, užpildydami jų programinių žinių spragas, lavindami gebėjimus. Specialieji pedagogai taip pat konsultuoja kitus pedagogus ir tėvus bei atlieka kitas funkcijas, numatytas specialiojo pedagogo pareiginėje instrukcijoje. Mokyklų psichologai konsultuoja besikreipiančius vaikus, jų šeimas, pedagogus, atlieka švietimo įstaigos bendruomenės psichologinį švietimą ir kitas funkcijas, numatytas mokyklų psichologo pareiginėje instrukcijoje.

Antrasis lygmuo - savivaldybių. Šio lygmens pedagoginės psichologinės tarnybos teikia specialiąją pedagoginę ir psichologinę pagalbą ugdymo įstaigoms, neturinčioms savo specialistų bei skiria specialų jų ugdymą visais atvejais, kai specialiojo ugdymo komisijose nėra specialistų arba kai bendrojo lavinimo programas būtina adaptuoti. Antrojo lygmens tarnybos atlieka psichologinį vaikų, jų tėvų, mokytojų konsultavimą, veda psichologinės savitarpio paramos bei korekcijos grupes vaikams ir tėvams, atlieka psichologinį ir pedagoginį vaiko įvertinimą, visuomenės švietimą ir pedagogų bei psichologų profesinės kompetencijos tobulinimą.

Apibendrinant ir įvertinant pedagoginių psichologinių tarnybų sistemos modelį, būtina pažymėti, kad tarnybos dar nepakankamai sprendžia pedagoginės pagalbos nesėkmingai besimokantiems mokiniams teikimą. Pedagoginės pagalbos taikymo modelis reikalauja žymiai gausesnių pastangų ir dėmesio bei didelio individualumo. Kadangi minėtos tarnybos nenorintiems mokytis specialiųjų poreikių mokiniams šiandien dar negali suteikti tinkamos pedagoginės pagalbos, ši problema, kaip ir anksčiau palikta spręsti mokytojams ir tėvams. Todėl belieka tikėtis, kad pedagogas ras su specialiųjų poreikių mokiniu tinkamą bendravimo būdą ir padedant tėvams šios

problemos bus šalinamos. Šiuo atveju mokinio tėvai gali būti geriausiu patarėju, nustatant, kokios konkrečios pagalbos mokiniui reikia.

Nors šiuo metu pedagoginis psichologinis centras bei tarnyba rajone teikia psichologinę pagalbą bendrojo lavinimo mokyklų ir ikimokyklinių įstaigų pedagogams, vadovams, mokinių, šeimoms, taip pat atlieka vaikų kompleksinį pedagoginį ir psichologinį tyrimą, įvertinimą, teikia rekomendacijas dėl tolesnio ugdymo, lieka neišspręsta nenorinčių mokytis problema: bendrojo lavinimo mokyklų mokytojai teoriškai ir metodiškai dar nėra visiškai pasirengę dirbti su vaikais, turinčiais mokymosi negalių: nesugeba įžvelgti jų sunkumų, nepakankamai žino ir nemoka taikyti alternatyvių mokymo metodų, individualizuoti programų.

Todėl būtina skirti daugiau dėmesio pedagogams, kad jie bendrojo lavinimo mokyklose geriau pažintų specialiųjų poreikių vaikus, turinčius mokymosi negalių ir sunkumų, parinktų optimalius tokių vaikų ugdymo metodus, reikalui esant keistų arba pritaiktų bendrąsias programas, susipažintų su tokių vaikų psichokorekcijos galimybėmis. Siekiant pedagoginės pagalbos efektyvumo, būtina įvertinti ir tai, jog ypač pavojingi yra nuolatiniai svarstymai, moralizavimas, bausmės, kurie dažnai duoda priešingus rezultatus. Žukauskienė (2001) teigia, kad tiek mokytojai, tiek tėvai labai sėkmingai sugeba bausti mokinius, naudodami tiesioginės komunikacijos būdus, nors tos bausmės dažnai ne tik neišsprendžia problemos, bet ir sukelia daug naujų problemų.

Siekiant padėti išspręsti mokymosi sunkumus, gydymo teorijoje ir praktikoje taikomi įvairūs pedagoginės pagalbos modeliai. Kiekvienam mokiniui rekomenduojama parinkti tokias užduotis, kurios kryptingai ugdytų pozityvų požiūrį į mokymąsi ir kurias jis būtų pajėgus atlikti. Individualias, mokiniui įveikiamas užduotis, galima parinkti, tik gerai į pažįstant, žinant jo sugebėjimus, specifines charakterio savybes, nustačius, ką jis moka, ko ne. Todėl būtina padėti mokiniui atsiskleisti, pažinti save, savo galimybes, laisvai reikšti savo jausmus ir mintis (Rajeckas, 1997).

Pastarųjų metų periodinėje pedagoginėje spaudoje labai populiarus teiginys, jog kaip tik pedagoginės pagalbos aktyvinimas gali iš esmės išspręsti visus opius mokyklinės praktikos klausimus: antramečiavimą, nenorą mokytis ir pan. Nėra abejonės, jog gerų mokymosi rezultatų, tvirtų, gilių žinių negalima tikėtis, jei pedagoginės pagalbos procese besimokantysis bus tik pasyvus stebėtojas, besistengiąs atsiminti mokytojo pasakytas taisykles, išvadas, faktus.

Šiandieninė praktika rodo, kad rajonų mokyklose vis dar trūksta logopedinės, specialiosios pedagoginės pagalbos: vienur nėra specialistų, o kitur, daugėjant specialiųjų poreikių mokinių, tam būtina steigti naujus, papildomus etatus. Be to, rajono mokyklų pedagogai neretai stokoja žinių apie darbą su specialiųjų poreikių mokiniais.

Apibendrinant galima teigti, kad siekiant veiksmingos pagalbos specialiųjų poreikių mokiniams, patiriantiems mokymosi nesėkmes ir mažinant mokinių nenorą mokytis, bendrojo lavinimo mokyklose, būtina didinti pedagoginės ir psichologinės pagalbos prieinamumą, efektyvumą ir kokybę.

1.5. Teigiamo požūrio mokymą(si) formavimas

Teigiamo požūrio mokymąsi formavimo metodika remiasi filosofijos teiginiu, kad žmogus keisdamas aplinką, aktyviai dalyvaudamas kurioje nors veikloje ir pats iš esmės keičiasi. Šių laikų mokykla nėra tobula mokymosi organizacija. Ją būtina tobulinti ir keisti sistemiškai. Atsitiktinai užplūstantys pokyčiai, epizodiški projektai, nesutelktos pastangos ir nuolatinė mokytojų pečius slegianti darbo našta - tai daugelio mokyklų kasdienybė. Didžioji dauguma mėginimų pradėti pokyčius nesulaukia pritarimo, nes neišsiaiškinamos ir nepajungiamos į naudingą veiklą tokios jėgos kaip moralinis tikslas bei profesionalus tarpininkavimas pokyčiams (Fullan, 1998).

Gage, Berliner (1994) teigia, kad yra įrodymų, jog daugelio mokinių teigiamo požūrio mokymąsi formavimą galima būtų pakeisti, jei socialinis palankumas priklausytų nuo mokslo pažangumo. Tiriant Anglijos mokyklas, kuriose mokosi žemesniųjų socialinių sluoksniu vaikai, nustatyta, jog sukūrus palankų mokslui akademinį klimatą, įvyko teigiamų poslinkių. Kai mokyklos labiau laukė mokinių mokslo sėkmės ir laikė mokinius esant asmeniškai atsakingus už jų elgesį, sumažėjo nusikalstamumas, pagerėjo lankomumas, pakilo pažangumas. Be to, šios mokyklos sukūrė saugią, tvarkingą, orientuotą į mokslą aplinką, kad mokiniai daugiau dirbtų mokykloje. Mokytojai rimtai dirbo savo darbą ir tikėjo, kad mokiniai turi rimtai mokytis. Tokio klimato poveikis neapsiribojo mokslo pažangumu. Padidėjo mokinių išdidumas ir atsakomybė mokyklos bendruomenei.

Pasak Butkienės (1996), teigiamo mokinio požūrio mokymąsi samprata pagrįsta individualaus sveikų žmonių mokymosi ir išmokimo gebėjimais. Auginant žmogų, svarbiausia matyti, kaip jis suvokia konkrečias situacijas ir pasaulį, jį suprasti (kokia yra stebimų faktų reikšmė tam žmogui, kas jame dėl to vyksta ir atsiranda), pasitikėti juo ir leisti jam augti. Dėl to svarbu sudaryti sąlygas vaikui pačiam susigaudyti savyje, pačiam atrasti sprendimus, iškilus neaiškumui, prašyti kito pagalbos. Pedagoginė pagalba iš tikrųjų yra pagalba, jei jos prašo.

Fullan (1998) pateikia gausių įrodymų, kad šiuolaikinė mokykla nepritaikyta kurti moksleivių nuolatinio mokymosi įpročių ir įgūdžių sistemos. Jis pabrėžia, kad didžioji dalis mokymo programose pateikiamos medžiagos moksleiviams atrodo nepriimtina, o kartais ir visai beprasmė. Autorius įrodinėja, kaip dabartinės skaitymo, rašto, gamtos, visuomenės ir tikslųjų mokslų, menų bei humanitarinių dalykų mokymo programos - kitaip tariant, visų dalykų - negeba išsklaidyti moksleivių neteisingų dalykinių žinių ir negeba garantuoti teigiamo moksleivio požūrio mokymąsi formavimą.

Nustatyta, jog moksleivių noras mokytis paprastai keičiasi trečioje klasėje. Čia jau daugelis pradeda bodėtis mokinio pareigų, linksta praleidinėti pamokas, jų uolumas mažėja, mokytojas netenka ankstesnio autoriteto. Šiame amžiaus tarpsnyje gimtas mokinių smalsumas, žinių poreikis yra jau per menkas stimuliuoti valingą mokinio darbą ketvirtoje, penktoje ir aukštesnėse klasėse, kai reikalavimai didėja, kai aplinkui tiek daug pramogų - kompiuteris, televizija, sportas, gatvės draugai. Mokinys, žinoma, mokosi ir toliau, bet dabar mokymosi varomosios jėgos jau visai kito pobūdžio - tai daugiausia mokytojų, tėvų raginimas, bausmių, nemalonumų vengimas. (Jakavičiaus, 1996).

Ne be reikalo čekų pedagogas Komenskis (1986) vadino jį kapitalu, nuolat duodančiu procentus. Galima pateikti daug pavyzdžių, kaip darbus žmogus, ilgesnį laiką nieko neveikdamas, jaučiasi labai nelįprastai, nemaloniai ir, tik suradęs darbo, atgauna normalią savijautą.

Mokiniui, kuris nepajėgia mokytis su visais, reikalingos užduotys, kurios atitiktų jo lygį. Jis irgi turi turėti galimybes atlikti tai, kas naudinga, tai, ką jis bei jo aplinka vertina. Ne tik mokytojas turi vertinti mokinį tokį, koks jis yra, bet ir bendraklasiai, idant jis nebūtų pajuokos objektas, bet jam būtų padedama, juo rūpinamasi, su juo kartu planuojama. Programa ir aplinka, kiek galima, jam turi būti pritaikyta. (Černius, 1992).

Autorius pabrėžia, kad labai svarbu ugdyti mokinio pasitikėjimą savo jėgomis. Negalima kelti nelįveikiamų užduočių - per sunkios užduotys yra svarbiausia neigiamo požūrio mokymąsi formavimosi priežastis. Užduotys turi būti skirtos tokios, kurios žadintų norą mokytis. Įveikęs jas, mokinys tikrai pajus pasitenkinimą savimi, pradės tikėti, kad pajėgs atlikti ir kitas, visai klasei skiriamas užduotis. Itin netinka demonstruoti, kad jūs abejojate moksleivio sugebėjimais, supratingumu, atmintimi. Atvirkščiai, kiekvieną nusivylusį, pasimetusį reikia padrąsinti, skatinti pasitikėti savo jėgomis, kiekvieną jo sėkmingą atsakymą, darbą privalu pastebėti, teigiamai įvertinti.

Asmenybė sparčiausiai tobulėja tada, kai dirba įtempusi visas intelektines jėgas. Siekiant individualizuoti mokymą būtina įvertinti tai, kad visame pasaulyje vaikai skiriasi ne tik ūgiu, elgesiu, kalba, polinkiais, bet ir gebėjimu mokytis. Vienas tik įtemptai, ilgai mokydamasis pasiekia patenkinamų rezultatų, kitas tokias pat užduotis atlieka vos ne žaisdamas - paskaitė, parašė, ir

pamokos iš mokytojų. Formuojant teigiamą mokinio požiūrį į mokymąsi kvalifikuotas ir nuoširdžiai dirbantis mokytojas gali daug, tačiau ir jis būna bejėgis, kai reikia išmokyti tuos, kurie abejingi mokslo žinioms.

Atlikus mokslinės literatūros analizę galime teigti, kad specialiųjų poreikių mokinių nenoras mokytis egzistuoja. Nenoro mokytis priešastys įvairios, tačiau viena su kita artimai susijusios. Dažnai dėl blogų mokymosi rezultatų kaltiname tik mokinį, bet nesusimąstome, kad problema - ne vien tik pats mokinys. Būtinai pažymėti, kad teigiamą požiūrį į mokymąsi formuoja palankus mokslui akademinis klimatas, saugi, tvarkinga, orientuota į mokslą aplinka, tinkamas auklėjimas šeimoje bei bendros tėvų ir pedagogų pastangos.

Pedagoginės pagalbos taikymo modelis reikalauja žymiai gausesnių pastangų ir dėmesio, bei didelio individualumo, o naujas požiūris į mokymąsi reikalauja iš mokytojo tokių savybių išlavavimo, kaip lankstumas, profesionalumas, gebėjimas nuolat tobulėti, įgyti naujas kompetencijas, mokėjimas atlikti savo naują pagalbininko, patarėjo ir skatinančią motyvaciją mokymosi aplinkos kūrimo funkciją.

2. SPECIALIŲ JŲ POREIKIŲ MOKINIŲ IR MOKYTOJŲ POŽIŪRIS Į NENORĄMOKYTIS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE, TYRIMAS

2.1. Tyrimo metodika

Pagrindiniu tyrimo metodu pasirinkta anketinė apklausa. Apklausei naudotas klausimynas, parengtas remiantis įvairių autorių teoriniais darbais ir tyrimais: Barkauskaitės, Bitino, Rodzevičiūtės (2004). Anketą sudaro du pagrindiniai blokai:

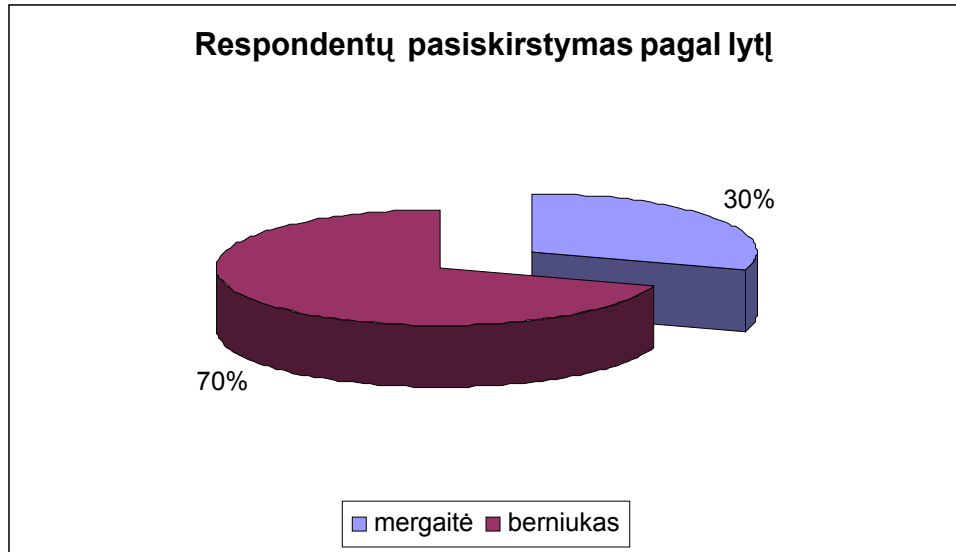
- 1) atskleidžiantis specialiųjų poreikių mokinių ir mokytojų požiūrį į nenoro mokytis priežastis,
- 2) aptariantis pedagoginės pagalbos galimybes ir ypatumus, nenorintiems mokytis specialiųjų poreikių mokiniams.

Tiriamieji dalyvavo anonimiškame tyrime, respondentams trumpai buvo pristatomas tyrimo tikslas, po to išdalintos anketos, pasakoma instrukcija ir parodomas žymėjimo pavyzdys. Respondentų nuomonių išaiškinimas atliktas anketavimo būdu:

Specialiųjų poreikių mokiniams, kuriems - neigiami įvertinimai (trimestro arba pusmečio) - 120; bendrojo lavinimo mokyklos pedagogams - 80. Tyrime dalyvavo 2 — 10 klasių specialiųjų poreikių mokiniai. Kaimo ir miesto respondentų atsakymai neišskirti.

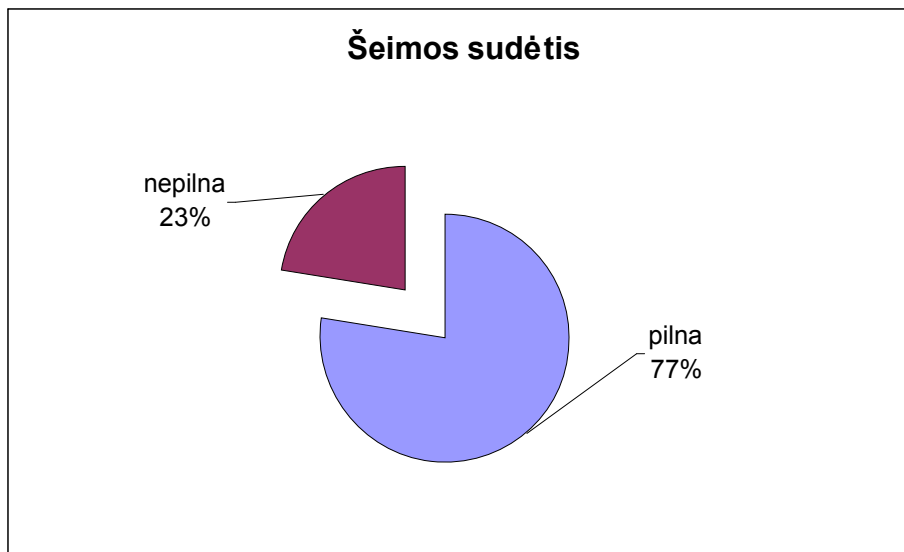
Duomenys apdoroti SPSS (Statistical Package for Social sciences) programine įranga, programiniu paketu EXEL. Statistiniams ryšiams nustatyti naudojamas Spearman koreliacijos koeficientas.

2.2. Tyrimo rezultatai

1 pav. Respondentų lytis, %

Apklausoje rezultatai patvirtina teorinės literatūros išvadas (žr. 1 pav.). Moksliniai tyrimai liudija, kad nenoras mokytis ir dažnesni mokymo(si) sunkumai būdingi berniukams.

2 pav. Šeimos sudėtis, %

Daugelis apklausoje dalyvavusių respondentų gyvena pilnoje šeimoje,

1 lentelė

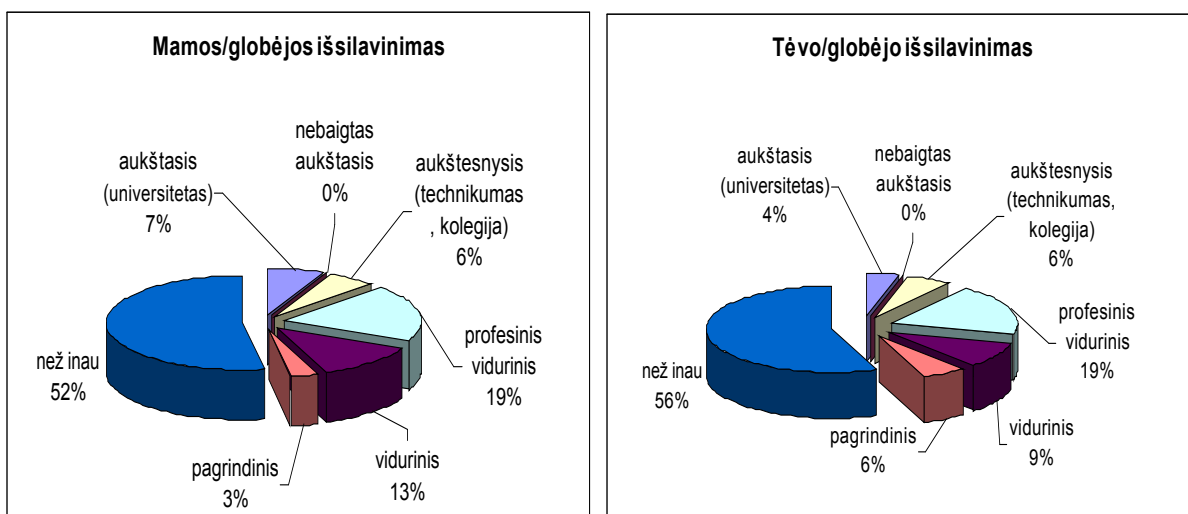
Respondentų pasiskirstymas pagal klases, %

	2
antroje	(2%)
	7
trečioje	(6%)
	9
ketvirtoje	(7%)
	11
penktoje	(9%)
	15
šeštoje	(12%)
	29
septintoje	(24%)
	14
aštuntoje	(12%)
	20
devintoje	(17%)
	13
dešimtoje	(11%)

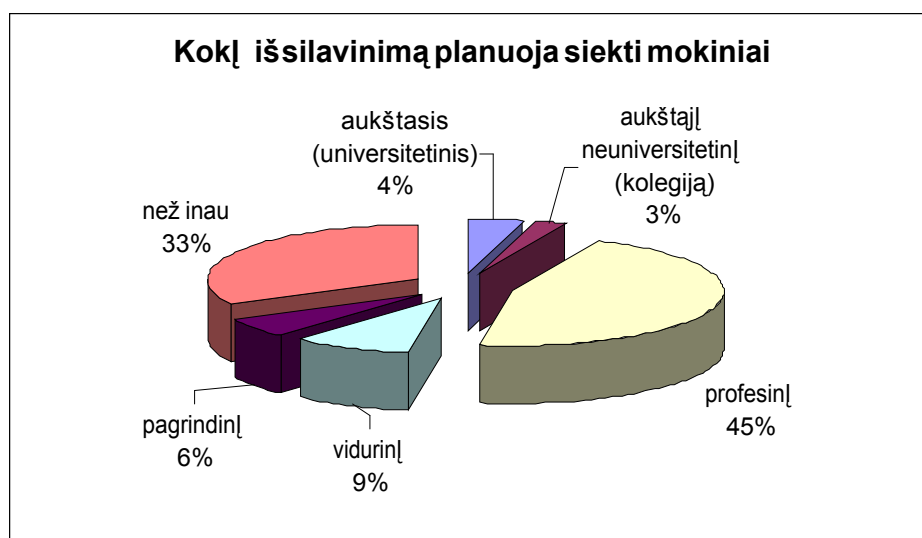
2 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal mokyklos tipą, %

	2
pradinėje	(2%)
	47
pagrindinėje	(39%)
	71
vidurinėje	(59%)

3 pav. Respondentų mamos/globėjos ir tėvo/globėjo išsilavinimas, %

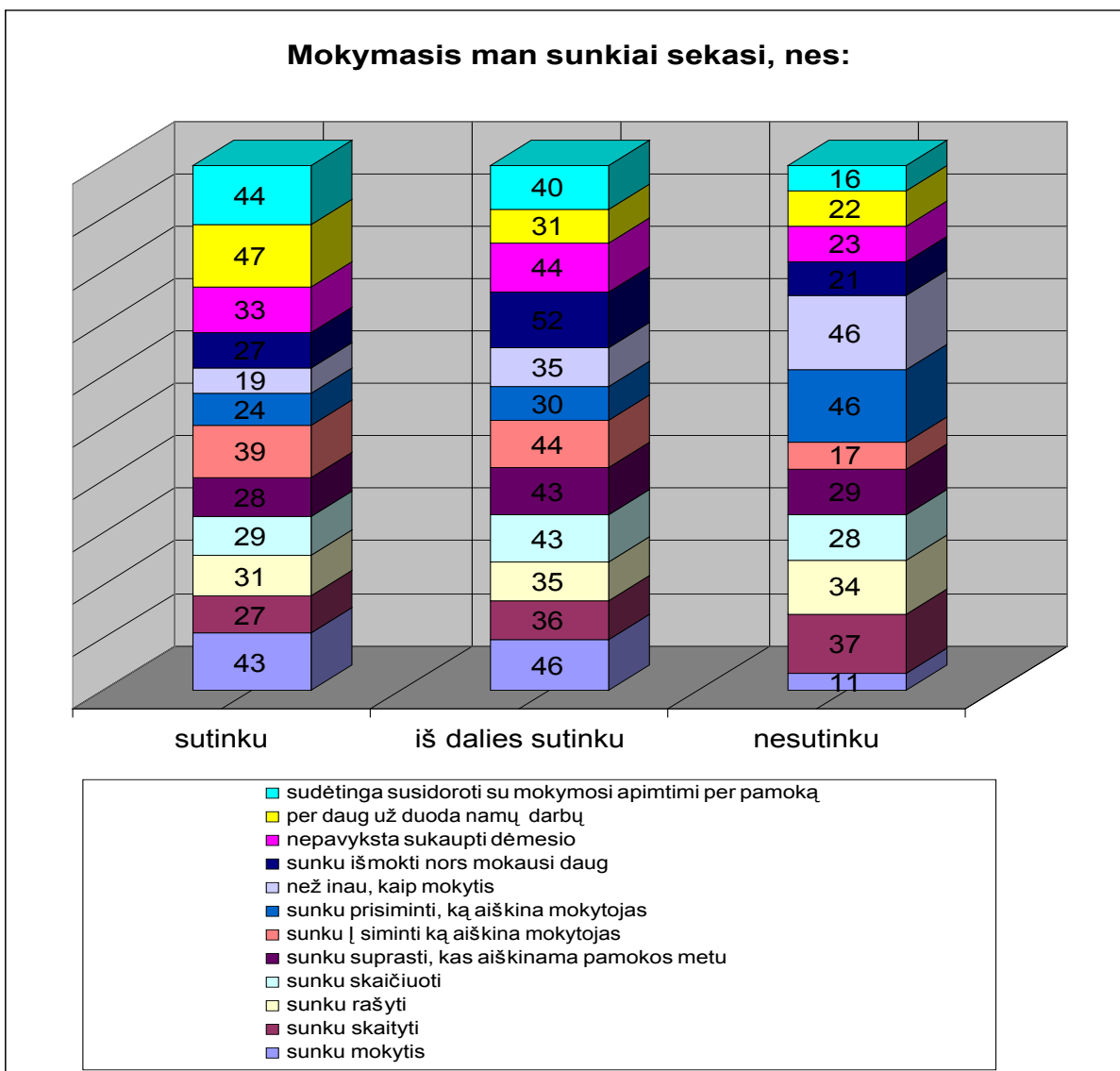

4 pav. Respondentų planuojamas išsilavinimas, %

3 pav. matyti, kad didžiąsą dalį (19%) užima profesinis vidurinis respondentų mamos ir tėčio išsilavinimas.

Respondentų siekiai (žr. 4 pav.) Daugiausiai apklaustųjų siekia įgyti profesinį išsilavinimą, kurį daugiausiai turi ir jų tėvai.

2.2.1. Pagrindinės nenoro mokytis priežastys ugdytinių požūriu

5 pav. Respondentų nuomonė apie pagrindines mokymosi sunkumų priežastis, %

Respondentų nuomone, mokymo(si) sunkumų priežastis yra ta, kad per daug užduodama namų darbų (47 %). Su šia nuomone nesutinka – 22 % apklaustųjų. Kiek mažiau – 44 % respondentų mano, kad - sudėtinga susidoroti su mokymo(si) apimtimi per pamoką. Nesutinka – 16 % respondentų.

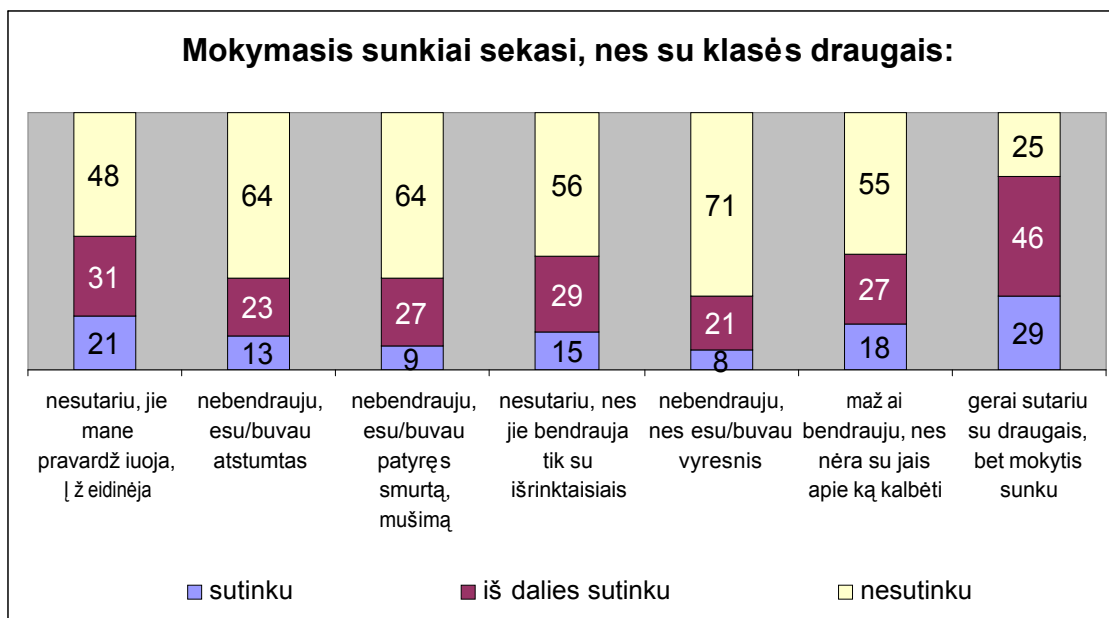
43 % respondentų laiko mokymo(si) sunkumų priežastimi bendrą mokymo(si) sunkumą. Nesutinka tik – 11 % respondentų. Šis rodiklis yra mažiausias visame tyrime, todėl bendri mokymo(si) sunkumai laikytini pagrindine mokymo(si) sunkumų priežastimi.

39 % respondentų teigia, kad sunku įsiminti, ką aiš kina mokytojas. Su tuo nesutinka 17% apklaustųjų. 33 % respondentų įvardija mokymo(si) sunkumų priežastį, sunkumą sukaupti dėmesį. Nesutinka – 23 % apklaustųjų. 31% įvardija rašymo sunkumus.

Maž esnė dalis įvardija, kad sunku mokytis, nes, sunku išmokyti, nors mokosi daug (27 %), sunku suprasti, kas aiš kinama pamokos metu (28 %), sunku skaičiuoti (29%).

24 % apklaustųjų galvoja, kad jiems sunku prisiminti, ką aiš kina mokytojas. 19% respondentų galvoja, kad jie nežino, kaip mokytis.

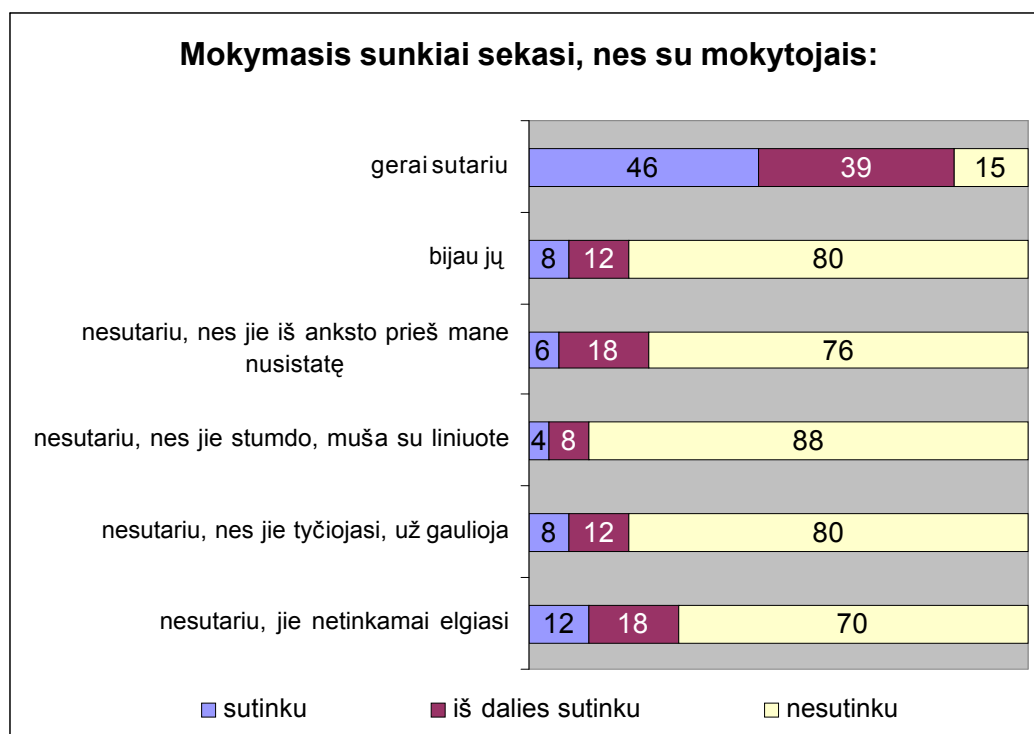
Taigi tyrimo rezultatų analizė leidžia daryti išvadą, kad didžiausią mokymo(si) sunkumų priežastį – per daug užduodama namų darbų, sudėtinga susidoroti su mokymo(si) apimtimi per pamoką, ir bendri mokymo(si) sunkumai. Visos šios priežastys gali būti šalinamos ir koreguojamos. Tai priklauso nuo pedagogų noro padėti mokiniui, jų kompetencijos darbe su specialiųjų poreikių mokiniais. Manytina, kad modifikuota programa parašoma, o ją pritaikyti mokiniui dažnai pamirštama.

6 pav. Respondentų nuomonė apie santykius su klasės draugais, %

Svarbiausia integracijos idėja specialiųjų poreikių mokinių buvimas kartu su bendraamžiais. Bendravimas neatsiejama buvimo kartu sąlyga. Bendraudami žmonės atlieka tam tikrus vaidmenis. Vieni tampa lyderiais, kiti atstumtaisiais. Tai dažnai priklauso nuo žmogaus savybių. Pasitaiko, kad nesėkmingo bendravimo priežastimi tampa žmonių negalės, o bendrojo lavinimo mokykloje – ir

mokymosi negalės. Kiekvienam žmogui bendravimas labai svarbus, nė vienas kolektyve nenori būti atstumtuuju. Specialių jų poreikių mokiniui labai svarbu priklausyti bendraamžių grupei, kuri jį vertina už sportinius, darbinius, meninius ar kt. sugebėjimus bei pasiekimus, neakcentuojant mokymosi nesėkmių. Atliekant apklausą respondentų buvo teirautasi, ar mokykloje prie kitų mokinių lengvai jie pritampa. Tyrimo rezultatai parodė, kad nesutaria su bendraamžiais – 21% respondentų, nesutinka – 48%. 18% respondentų mažai bendrauja su bendraamžiais, nes nėra apie ką su jais kalbėti. Nesutinka – 55%. 15% apklaustųjų nesutaria su bendraamžiais, nes jie bendrauja tik su išrinktaisiais. Su tuo nesutinka – 56%. Toliau mažai bendrauja su bendraamžiais, nes buvo atstumti (13%), patyrė smurtą, mušimą (9%), buvo vyresni (8%). 29% respondentų gerai sutaria su draugais, nesutaria 25% apklaustųjų. Šis rodiklis yra mažiausias visame tyrime, todėl galima teigti, kad specialiųjų poreikių mokiniai su bendraamžiais sutaria gerai ir mokymosi sunkumams ji tokos bendraamžiai neturi.

7 pav. Respondentų nuomonė apie santykius mokytojais, %

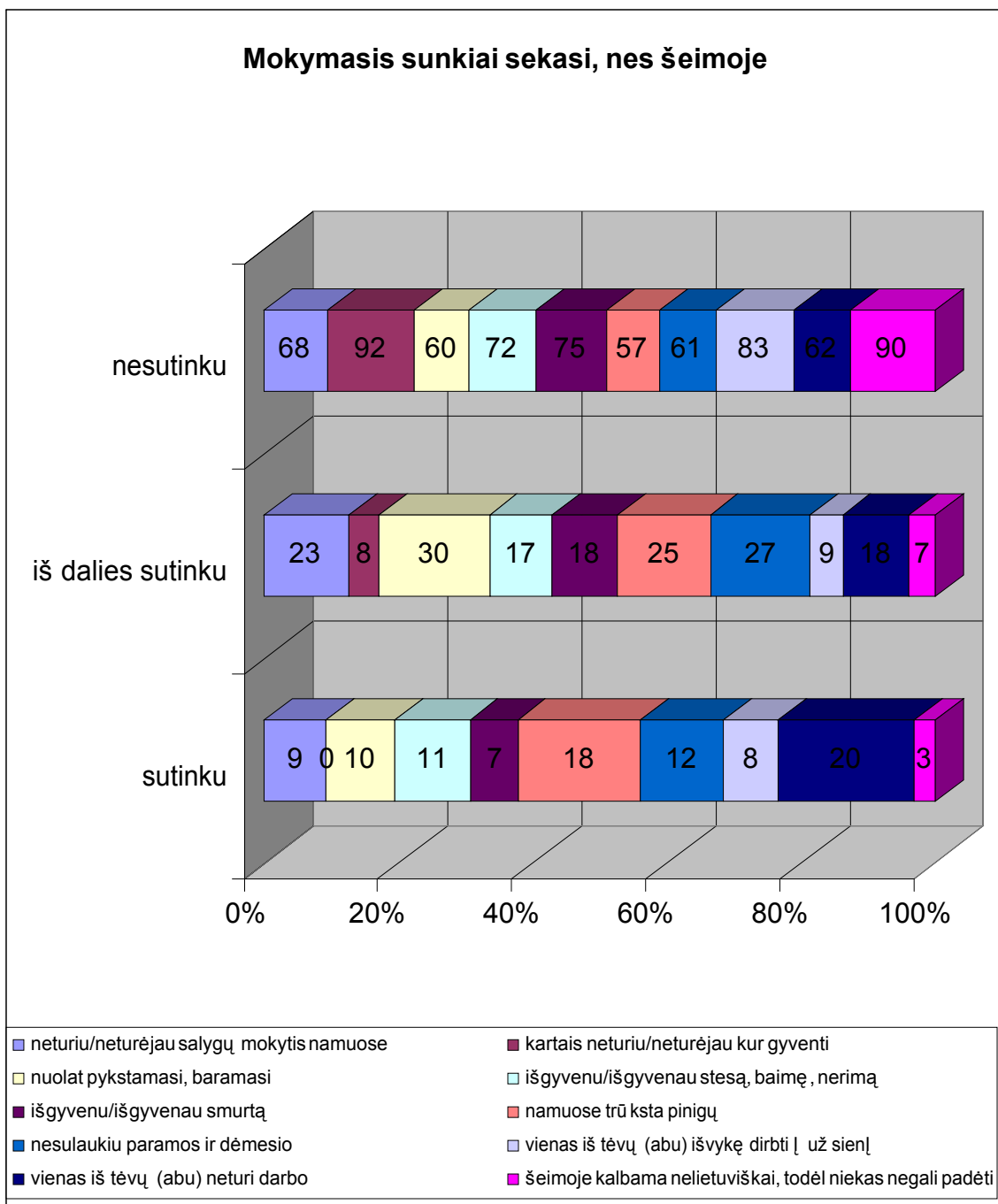
Mokinio ir mokytojo geri ir nuoširdūs tarpusavio santykiai gali kelti motyvaciją, norą siekti mokiniui geresnių rezultatų. Sėkmingas ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje gali padėti tvirtą pagrindą ugdytinio ateities tikslų siekimui. Mokiniai į savo ateitį deda daug vilčių. Mokytojo pareiga padėti mokiniui siekti savo užsibrėžtų tikslų arba nukreipti tikslo siekimui. Specialiųjų poreikių

mokiniam dažnai reikia nuoseklios ir įvairiapusės pagalbos. Pedagogas šiems mokiniams - žinių teikėjas, patarėjas ir ateities planų kūrėjas.

Apklauso rezultatai parodė, kad 12 % respondentų nesutaria su mokytojais, nes jie netinkamai elgiasi, nesutinka – 70 % apklaustųjų. 8 % respondentų teigia, kad jie bijo mokytojų, kad juos užgaulioja, tyčiojasi. Tam prieš tarauja - 80 % apklaustųjų. 46 % respondentų mano, kad jie gerai sutaria su mokytojais. Tik 15 % apklaustųjų nuomonė priešinga. Galima daryti išvadą, kad specialiųjų poreikių mokinių ir mokytojų tarpusavio santykiai yra geri.

Lyginant šio tyrimo duomenis su Ozolaitės ir Zablockytės (2008) tyrimo rezultatais, kai kurie tyrimo duomenys sutampa. Minėtų autorių tyrimas parodė, kad 68 % respondentų atsakė, kad jų santykiai su mokytojais draugiški.

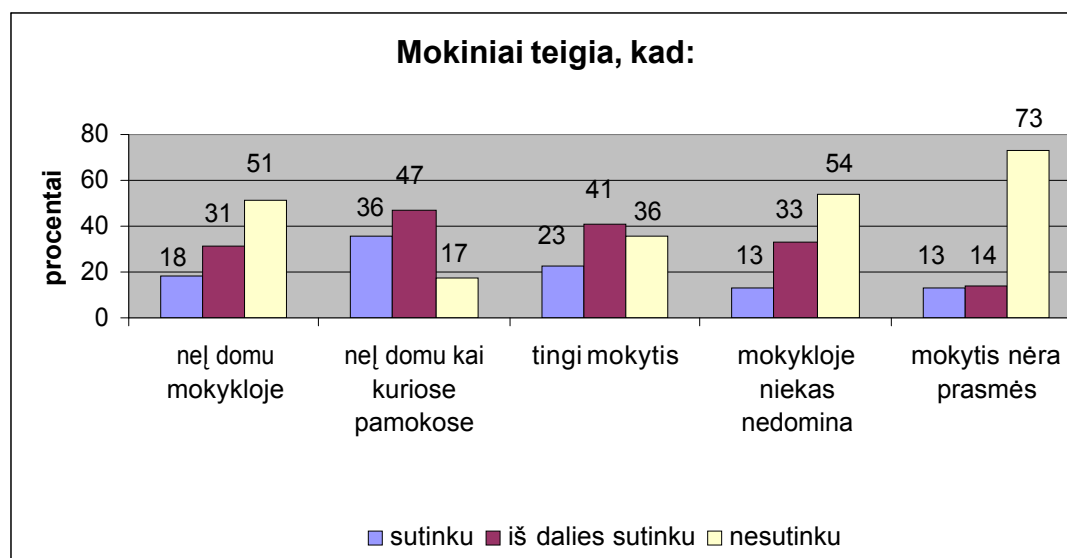

8 pav. Respondentų nuomonė apie veiksnius šeimoje, kurie turi įtakos mokymosi sunkumams, %

Šeima turi didelę įtaką vaiko mokymuisi. 20 % respondentų gyvena šeimoje, kurioje vienas iš tėvų arba abu tėvai neturi darbo. Kiti 62 % apklaustųjų, tam prieštarauja. Toliau, mažėjančia tvarka, respondantai teigia, kad namuose trūkstą pinigų - 18 %, nesulaukia paramos ir dėmesio - 12 %, išgyvena stresą, baimę ir nerimą - 11 %, nuolat pykstamasi, baramasi - 10 %, neturi sąlygų mokytis namuose - 9 %, vienas iš tėvų išvykę dirbti už sieną - 8 %, išgyveno smurtą - 7 % apklaustųjų.

Remiantis tyrimo rezultatais galima daryti išvadą, kad vienas pagrindinių veiksnių šeimoje, turintis įtakos mokymosi sunkumams, yra sunki materialinė padėtis. 57 % respondentų su tuo nesutinka. Tai mažiausias rodiklis tyrime.

Rezultatai rodo, kad mokinių šeimose pasitaiko streso, baimės, nerimo apraiškų. Visi šie dalykai slopina mokinio motyvaciją ir suteikia pagrindą nenorui mokytis.

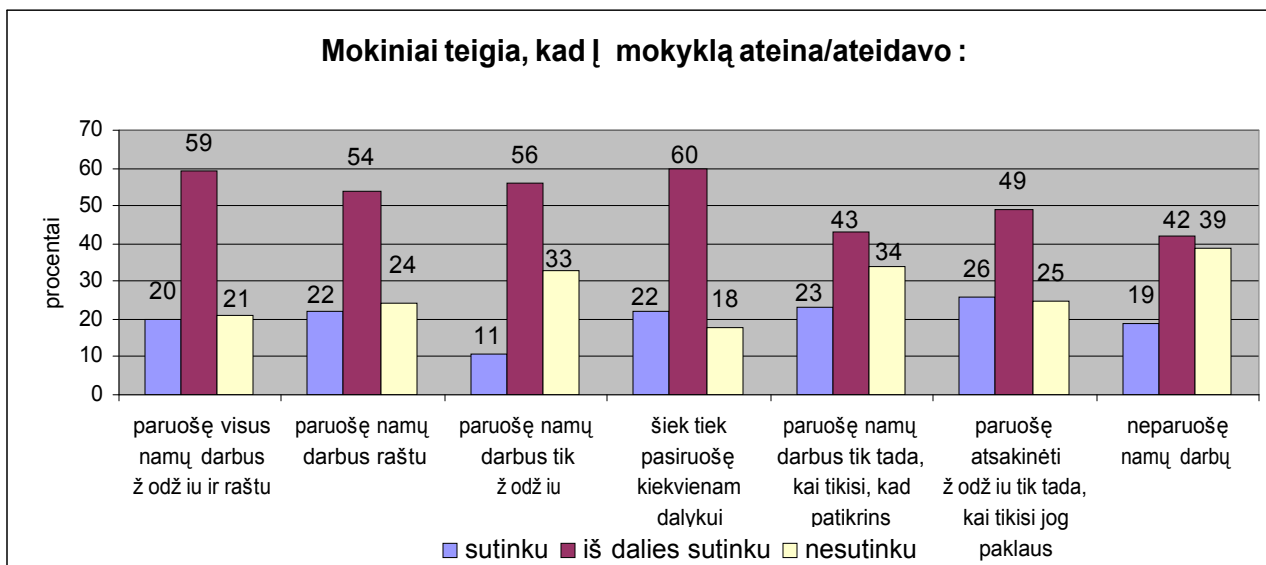
9 pav. Respondentų nuomonė apie kai kurių veiksnių svarbą mokykloje, %

Lankyti mokyklą mokiniai pradeda turėdami motyvaciją. Motyvaciją jie praranda palaipsniui. Be paties mokinio pastangų, noro mokytis, gerų mokymosi rezultatų pasiekti neįmanoma. Ugdant specialiųjų poreikių mokinius bendrojo lavinimo mokyklos bendrosiose klasėse labai svarbu pastebėti šių mokinių ugdymosi dinamiką. Daugeliu atvejų ši dinamika pasireiškia daroma pažanga, kuri fiksuojama individualiu lygmeniu. Kiekvienas mokinys nori būti pripažintas ir vertinamas. Tai ypač svarbu specialiųjų poreikių mokiniams.

Tyrimo rezultatai parodė, kad 36 % respondentų mano, kad neįdomu kai kuriose pamokose. Nesutinka su tuo tik – 17 % apklaustųjų. Tai mažiausias rodiklis tyrime, kuris leidžia galvoti, kad pagrindinis veiksnys mokykloje, sąlygojantis blogą mokymą (si), yra neįdomios pamokos. Toliau mažėjančia tvarka mokiniai teigia, kad tingi mokytis patys – 23 %, neįdomu mokykloje – 18 %. Tuo tarpu 13 % apklaustųjų mano, kad mokytis nėra prasmės ir mokykloje jų niekas nedomina.

Remiantis atlikto tyrimo rezultatais galima daryti išvadą, kad specialiųjų poreikių mokiniams bendrojo lavinimo mokykloje neįdomu kai kuriose pamokose. Tai leidžia manyti, kad jie ne visada supranta dėstomą medžiagą pamokoje. Manytina, pamokose trūksta naujesnių ir įdomesnių metodų ir metodinių būdų, kurie sudomintų mokinius.

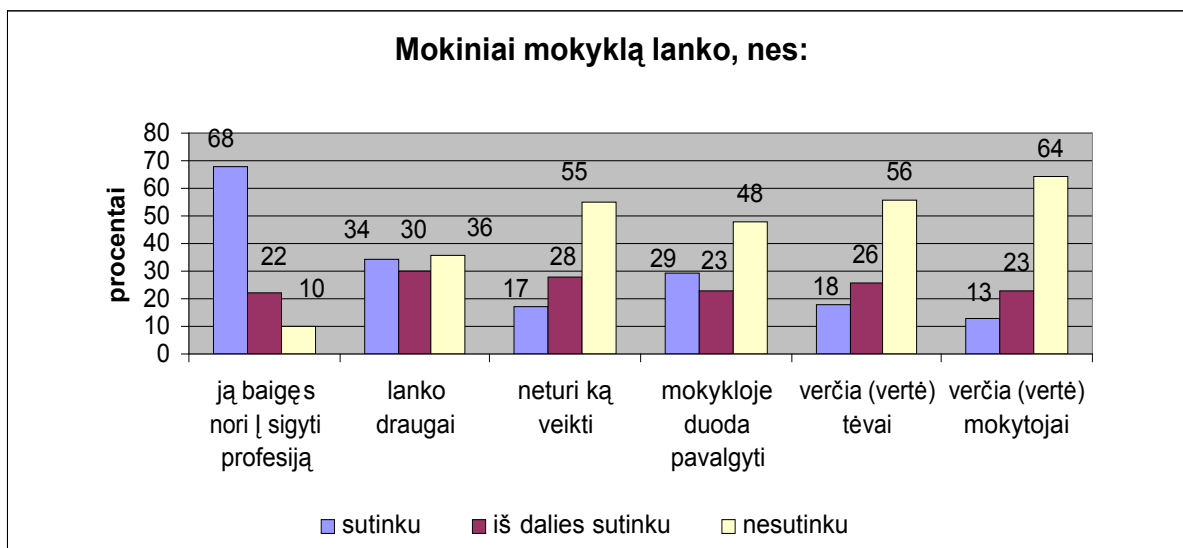
Kai kurie atlikto tyrimo duomenys, pvz.: neįdomios pamokos sutampa su kitų autorių atliktu tyrimu (Barkauskaitė, Rodzevičiūtė, 2004).

10 pav. Respondentų požiūris į pasiruošimą pamokoms, t.y. namų darbų atlikimą, %

Norint pasiekti gerų mokymosi rezultatų reikia ne tik lankyti mokyklą ir dalyvauti pamokose, bet ir ruošti pamokas namuose. Tik mažą dalį mokinių gali sau leisti to nedaryti. Tai neeilinių gabumų mokiniai. Visiems kitiems, pagrindinis medžiagos įtvirtinimas ir kartojimas vyksta namuose. Pastovus namų darbų atlikimas ir medžiagos kartojimas duoda geresnius mokymosi rezultatus. Apklausos rezultatai parodė, kad 20% apklaustųjų į mokyklą ateina paruošę visus namų darbus žodžiu ir raštu. 19% į mokyklą ateina visai nepasiruošę pamokoms. Šiek tiek pasiruošę kiekvienam dalykui ateina 22% respondentų, nesutinka – 18%. Tai mažiausias rodiklis tyrime, kuris leidžia teigti, kad mokiniai į mokyklą ateina tik šiek tiek pasiruošę kiekvienam dalykui.

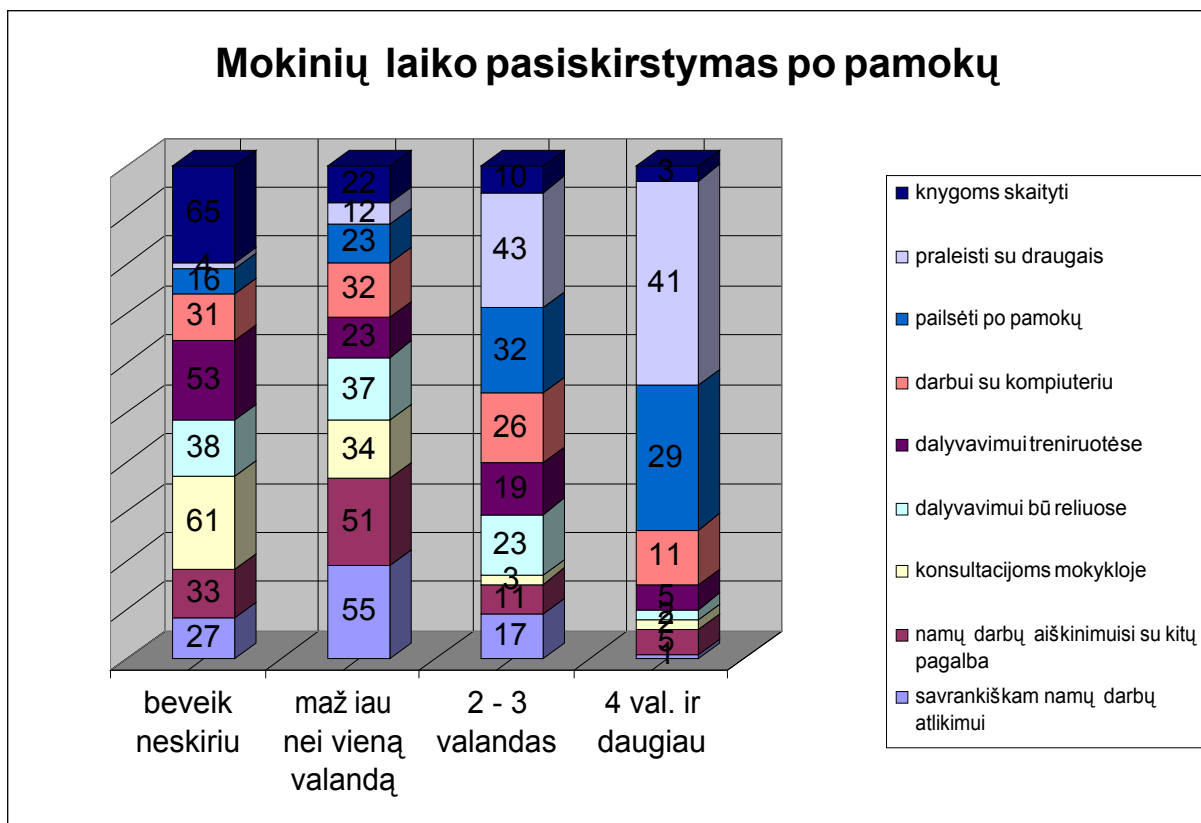
Tyrimo rezultatai parodė, kad specialiųjų poreikių mokiniai neišnaudoja savo galimybių geresniems rezultatams siekti. Į mokyklą ateina nepasiruošę pamokoms. Netinkamas pasiruošimas įtakoja jų neigiamus mokymosi rezultatus.

11 pav. Respondentų nuomonė apie mokyklos lankymą, %

Kasdien blogėjanti socialinė padėtis Lietuvoje leidžia manyti, kad mokyklos lankymo priežastis ne tik žinios, noras tobulėti. Dalis mokinių mokyklą lanko dėl kitų priežasčių. Respondentams buvo pateiktos šešios priežastys, kurios lemia mokyklos lankymą. Džiugu, kad tik 18% respondentų galvoja, kad mokyklą lanko, nes verčia tėvai. 13% apklaustųjų mano, kad verčia mokytojai. Tik nedidelė dalis apklaustųjų mokyklos lankymą įvardija tarsi prievartą. 17% respondentų mokyklą lanko tam, kad neturi ką daugiau veikti. Net 29% apklaustųjų įvardino mokyklos lankymą dėl to, kad mokykloje duoda valgyti. 34% respondentų teigia, kad mokyklą lanko, nes ją lanko draugai. Rezultatai rodo, kad specialiųjų poreikių mokiniai turi mokykloje draugų, bendraamžių. 68% apklaustųjų mokyklos lankymą sieja su profesijos įgijimu. Tam prieštarauja tik 10% respondentų.

Tyrimo rezultatai rodo, kad specialiųjų poreikių mokinių požiūris į mokymą(si) pozityvus. Į mokyklą eina siekdami žinių, nes ateityje nori įsigyti profesiją. Lyginant šio tyrimo duomenis su Ozolaitės ir Zablockytės (2008) tyrimo rezultatais, specialiųjų poreikių mokinių požiūris į mokymą(si) sutampa. Jų atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad daugiau negu pusei (73%) respondentų, mokymasis yra svarbus, nes turi ateities planų ir svajonių įsigyti profesiją.

12 pav. Respondentų laiko paskirstymas po pamokų, %

Kiekvienas mokinys turi teisingai paskirstyti savo laiką po pamokų. Jame turi atsirasti vietos namų darbų atlikimui, būreliams, draugams ir poilsiui. Visiems mokiniams reikalingas poilsis. Tik pailsėjęs vaikas gali produktyviai dirbti ir siekti norimo rezultato.

Tyrimu buvo norima išsiaiškinti, kiek ir kam skiria respondentai laiko po pamokų. Savarankiškam namų darbų atlikimui 55 % respondentų skiria mažiau nei vieną valandą. Beveik neskiria namų darbams laiko – 27 % apklaustųjų. 17 % respondentų – 2-3 valandas, 1% – 4 valandas ir daugiau. Labai nedaug skiriasi respondentų atsakymai į klausimą, kiek laiko skiria namų darbų aiškinimuisi su kitų pagalba. 51 % apklaustųjų skiria mažiau nei 1 valandą. 33 % apklaustųjų tam laiko beveik neskiria. Tik 11 % respondentų skiria 2 – 3 valandas, 5 % – 4 valandas ir daugiau. Panašią situaciją ir su konsultacijomis mokykloje. 61 % apklaustųjų tam laiko beveik neskiria, 34 % – mažiau nei vieną valandą, 3 % – 2-3 valandas ir 2 % – 4 valandas ir daugiau. 65 % apklaustųjų beveik neskiria laiko knygoms skaityti, 22 % – mažiau nei vieną valandą. Tik 10 % respondentų knygų skaitymui skiria 2 – 3 valandas.

Šie tyrimo rezultatai parodo, kad specialiųjų poreikių mokiniai savarankiškam namų darbų atlikimui, namų darbų aiškinimuisi su kitų pagalba ir konsultacijoms mokykloje laiko skiria

nepakankamai arba jo visai neskiria. Dauguma apklaustųjų neskaityo knygų, todėl turi skaitymo problemų. Tai pagrindinės priežastys, kurios lemia blogus mokinių mokymosi rezultatus.

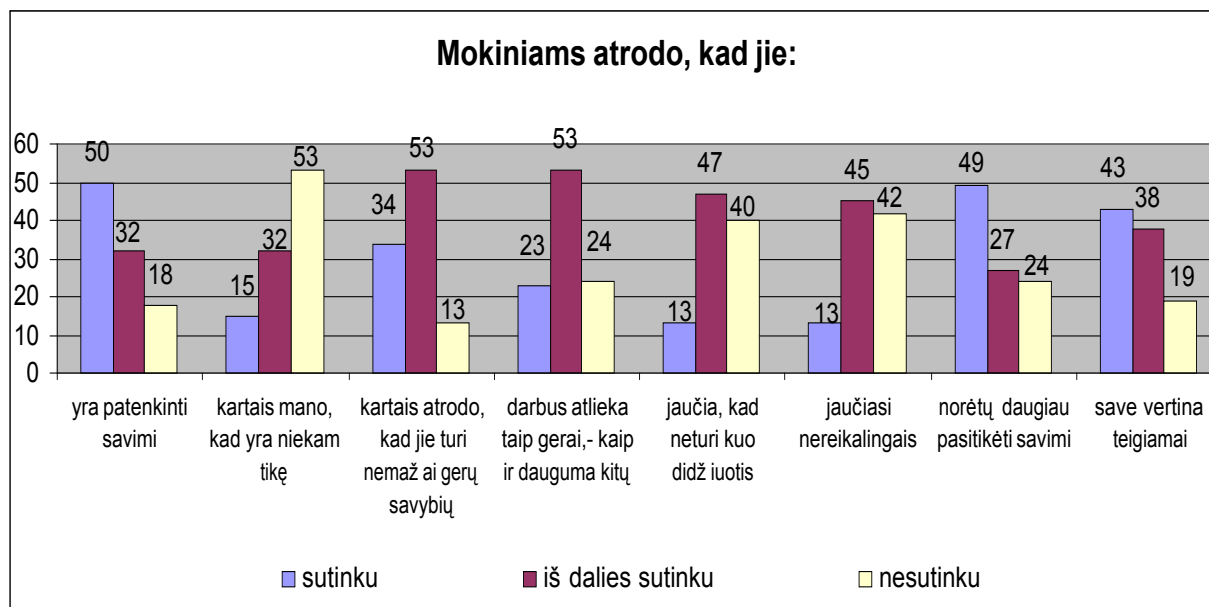
Respondentų atsakymai parodė, kad būreliams 23 % apklaustųjų skiria 2 – 3 valandas. 37 % respondentų būreliuose dalyvauja mažiau nei vieną valandą, o 38 % tam laiko beveik neskiria.

Darbai su kompiuteriu 11 % apklaustųjų skiria 4 valandas ir daugiau. 26 % respondentų kompiuteriui skiria 2 -3 valandas, 32 % – mažiau nei vieną valandą. 31 % tam laiko beveik neskiria.

Remiantis tyrimo rezultatais galima teigti, kad dauguma specialiųjų poreikių mokinių dalyvauja neformaliojo ugdymo užsiėmimuose ir geba naudotis informacinėmis technologijomis.

Rezultatai rodo, kad didžiausią popietinę laiko dalį respondentai skiria poilsiui ir bendravimui su draugais. Net 29 % apklaustųjų skiria 4 valandas ir daugiau - poilsiui, 32 % – 2 – 3 valandas, 23 % – mažiau nei vieną valandą ir tik 16 % apklaustųjų tam laiko beveik neskiria. Praleidimui su draugais 41 % apklaustųjų skiria 4 valandas ir daugiau, 43 % skiria -2 – 3 valandas, 12 % – mažiau nei vieną valandą ir 4 % tam laiko beveik neskiria.

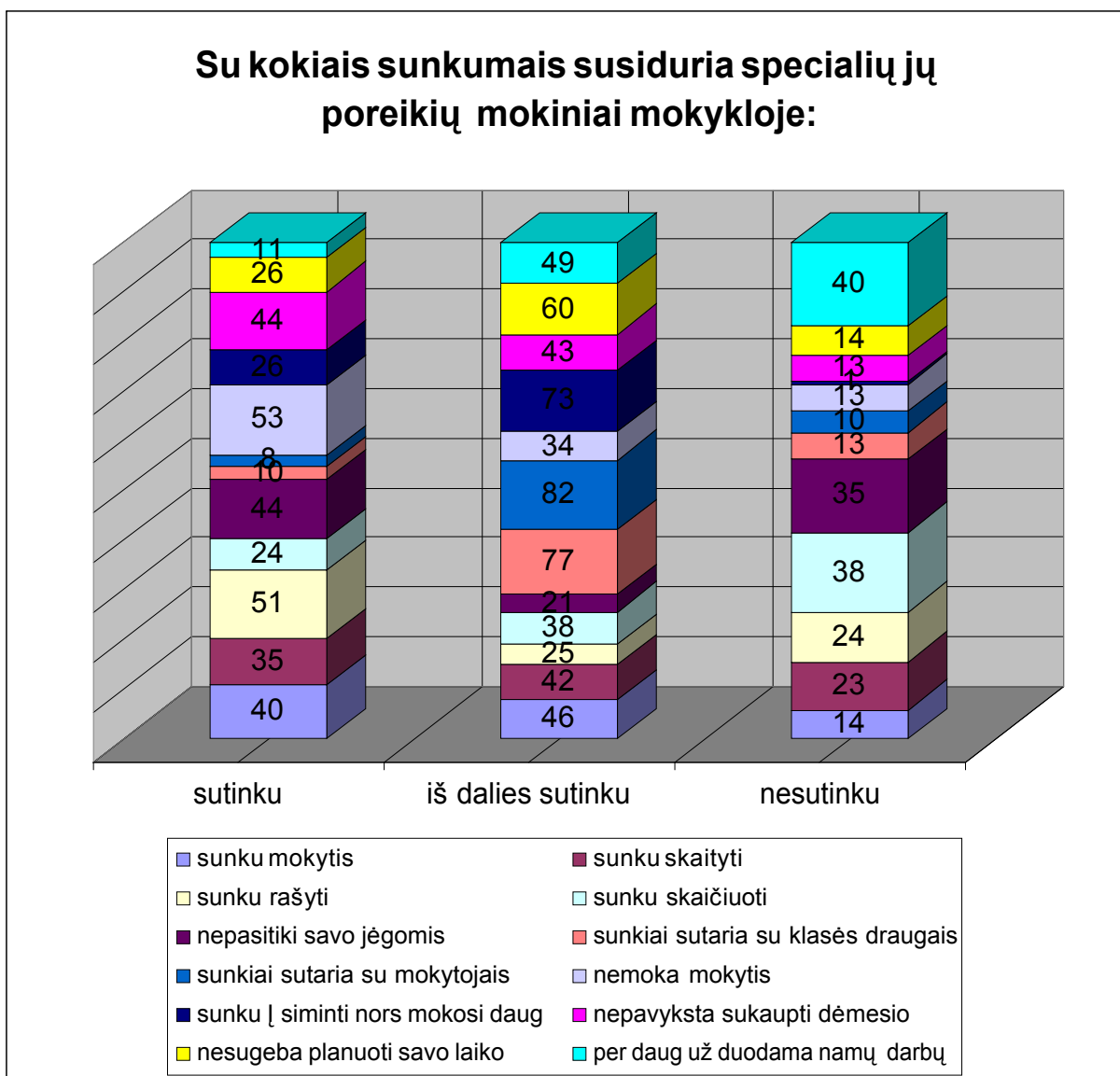
Šie tyrimo rezultatai parodo, kad specialiųjų poreikių mokiniai didžiausią laiko dalį skiria poilsiui ir draugams. Pamokų ruošos laikas labai trumpas arba jo visiškai nėra. Viso šito pasekmė – neigiami pasiekimų rezultatai.

13 pav. Respondentų požiūris į save, jų savivertė, %.

Anketoje buvo pateikti aštuoni teiginiai, kurie atskleidė tai, kaip patys specialiųjų poreikių mokiniai vertina save ir savo gebėjimus. Apklausoje dalyvavusių respondentų nuomonės iliustruojamos (žr. 10 pav.). 50 % apklaustųjų yra patenkinti savimi, 43 % save vertina teigiamai, 34 % atrodo, kad turi nemažai gerų savybių. 49 % apklaustųjų norėtų daugiau pasitikėti savimi. Mažą dalį respondentų save vertina neigiamai. 13% apklaustųjų jaučia, kad neturi kuo didžiuotis, 13 % jaučiasi nereikalingais, o 15 % kartais mano, kad yra niekam tikę. Teigiama tai, kad dauguma tyrime dalyvavusių respondentų pasitiki savimi, tiki savo sėkme.

2.2.2. Pagrindinės nenoro mokytis prieš astys pedagogų požįriū

14 pav. Pedagogų nuomonė apie sunkumus, su kuriais susiduria specialiųjų poreikių mokiniai mokykloje, %

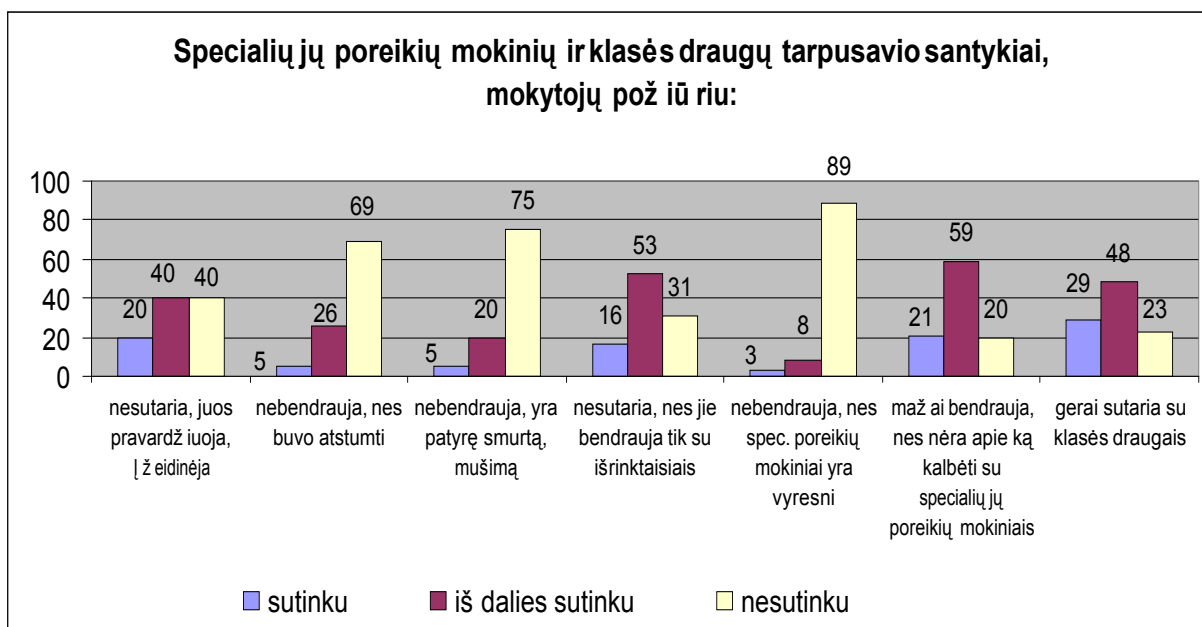
Tyrimo rezultatai parodė, kad vienas didž iausių specialių jų poreikių mokinių sunkumas – mokykloje nemokėjimas mokytis.(53 %). 51 % apklaustų jų teigia, kad š iems mokiniams sunku raš yti. 44 % apklaustų jų mano, kad specialių jų poreikių mokiniams nepavyksta sukaupti dėmesio. Tiek pat pedagogų . (44 %) galvoja, kad š ie mokiniai nepasitiki savo jėgomis. Visus šiuos išvardintus sunkumus galima laikyti pagrindiniais, su kuriais susiduria specialių jų poreikių mokinys bendrojo lavinimo mokykloje.

Mažiausiai akcentuojama priežastis, nesutarimas su mokytojais (8 %).

Kitos mokymo(si) sunkumų priež astys maž ėjančia tvarka įvardijamos taip: sunku mokytis (40 %); sunku skaityti (35 %);sunku įsiminti nors mokosi daug ir nesugeba planuoti savo laiko (26 %), sunku skaičiuoti (24 %),per daug už duodama namų darbų (11 %), sunkiai sutaria su klasės draugais (10 %).

Tyrimo rezultatai leidž ia daryti išvadą, kad pagrindinė šių mokinių sunkumų priež astis, kurią įvardijo pedagogai – nemokėjimas mokytis, kaip tuo tarpu mokiniai šią priež astį įvardija kaip pačią nereikš mingiausią . Antroje vietoje, pedagogų nuomone, dominuoja raš ymo sutrikimai.

Remiantis atlikto tyrimo duomenimis derėtų rekomenduoti pedagogams konkretinti ir sisteminti dėstomą medž iagą specialių jų poreikių mokiniams. Logopedo pagalbą dažniau teikti ir vyresnių jų klasių mokiniams.

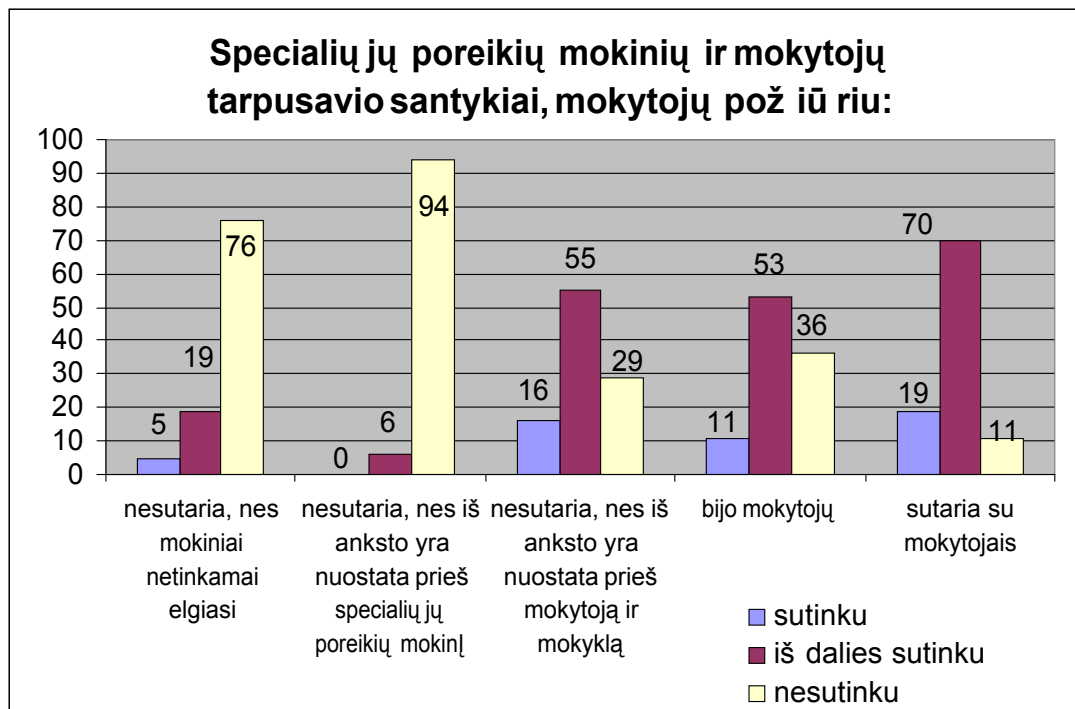
15 pav. Pedagogų nuomonė apie specialių jų poreikių mokinių ir klasės draugų tarpusavio santykius mokykloje, %

Apibendrinami specialiųjų poreikių mokinių ir bendraamžių santykius pedagogai teigia, kad tik nedidelė dalis mokinių turi problemų su bendraamžiais. Kad specialiųjų poreikių mokiniai pravardžiuojami, įžeidinėjami galvoja 20% apklaustųjų. 40% pedagogų tam prieštarauja. Kad šie mokiniai mažai bendrauja su bendraamžiais, mano 21% pedagogų, tam nepritaria - 20%. 29% apklaustųjų teigia, kad specialiųjų poreikių mokiniai su bendraamžiais sutaria gerai, 23% – su tuo nesutinka.

Detalizuojant tyrimų duomenis galima pastebėti, kad didesnė dalis pedagogų specialiųjų poreikių mokinių ir bendraamžių tarpusavio santykius įvardija kaip normalius, kad šie mokiniai bendraamžių nėra atstumti.

Pedagogų ir specialiųjų poreikių mokinių nuomonė sutampa, todėl galima teigti, kad bendraamžiai mokymo(si) sunkumams įtakos neturi.

16 pav. Pedagogų nuomonė apie specialiųjų poreikių mokinių ir mokytojų tarpusavio santykius mokykloje, %

16% apklaustųjų teigia, kad nesutaria su specialiųjų poreikių mokiniais, nes jie jau iš anksto turi nuostatą prieš mokytoją ir mokyklą. Tam nepritaria – 29% apklaustųjų. 11% pedagogų galvoja,

kad jų mokiniai bijo, tam prieštarauja – 36 %. 19 % respondentų mano, kad mokiniai sutaria su mokytojais, tačiau 11 % su tuo nesutinka. Šie apklausos duomenys rodo, kad dauguma mokytojų su specialiųjų poreikių mokiniais sutaria, juos priima tokius, kokie yra.

Konsultacinė pagalba reikalinga didesnei darbo stažą turintiems pedagogams, nes iki reformos pedagoginiuose institutuose su specialiosios pedagogikos ir psichologijos pagrindais nebuvo supažindinami būsimi bendrojo lavinimo mokyklos mokytojai. Komandinis pagalbos teikimas specialiųjų poreikių mokiniui duoda geresnių rezultatų, tačiau iš ugdymo proceso dalyvių reikalauja pastangų ir kompetencijos. Todėl ne kiekvienas pedagogas tam ryžtasi arba vyksta tik dalinis bendradarbiavimas.

Rezultatai rodo, kad tik mažą dalis pedagogų teigia, nesutariantis su specialiųjų poreikių mokiniais.

Pedagogų ir specialiųjų poreikių mokinių nuomonė, susijusi su jų tarpusavio santykiais, sutampa.

2.2.3. Apibendrinta nenoro mokytis prieš asčių analizė

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad pagrindinė mokymo(si) sunkumų priežastis, mokinių požiūriu, per daug užduodama namų darbų (47 %). Kiek mažiau – 44 % respondentų mano, kad - sudėtinga susidoroti su mokymo(si) apimtimi per pamoką. 43 % apklaustųjų laiko mokymo(si) sunkumų priežastimi bendrą mokymo(si) sunkumą.

Pedagogų tyrimo rezultatai parodė, kad vienas didžiausių specialiųjų poreikių mokinių sunkumas – mokykloje - nemokėjimas mokytis.(53 %). 51 % apklaustųjų teigia, kad šiems mokiniams sunku rašyti. 44 % respondentų mano, kad specialiųjų poreikių mokiniams nepavyksta sukaupti dėmesio. Tiek pat pedagogų (44 %) galvoja, kad šie mokiniai nepasitiki savo jėgomis.

Visus šiuos išvardintus sunkumus galima laikyti pagrindiniais, su kuriais susiduria specialiųjų poreikių mokinys bendrojo lavinimo mokykloje.

Tyrimo rezultatai parodė, kad 29 % respondentų gerai sutaria su draugais. Nesutaria su bendraamžiais – 21% respondentų. 18 % apklaustųjų mažai bendrauja su bendraamžiais, nes nėra apie ką su jais kalbėti. 15 % apklaustųjų nesutaria su bendraamžiais, nes jie bendrauja tik su išrinktaisiais.

Kad specialiųjų poreikių mokiniai gerai sutaria su bendraamžiais teigia 29% pedagogų.

20 % galvoja, kad jie yra pravardžiuojami, iš eidinėjami. 21% apklaustųjų mano, kad šie mokiniai mažai bendrauja su bendraamžiais.

Lyginant specialiųjų poreikių mokinių ir pedagogų apklausos rezultatus galima teigti, kad gerus santykius su draugais nurodo vienodas procentas apklaustųjų (29%).

Apklausa rodo, kad 46 % apklaustųjų mano, kad jie gerai sutaria su mokytojais. Ir tik 15 % apklaustųjų nuomonė priešinga. 12 % specialiųjų poreikių mokinių nesutaria su mokytojais, nes pedagogai netinkamai elgiasi. 8 % teigia, kad jie bijo mokytojų ir, kad juos užgaulioja, tyčiojasi iš jų.

19 % pedagogų mano, kad mokiniai sutaria su mokytojais ir tik 11 % tam prieštarauja.

16 % pedagogų teigia, kad nesutaria su specialiųjų poreikių mokiniais, nes jie jau iš anksto turi nuostatą prieš mokytoją ir mokyklą. 11% pedagogų galvoja, kad jų mokiniai bijo.

Atliktas tyrimas rodo, kad 20 % respondentų gyvena šeimoje, kurioje vienas iš tėvų arba abu tėvai neturi darbo. Toliau, mažėjančia tvarka, respondentai teigia, kad namuose trūksta pinigų - 18 %, nesulaukia paramos ir dėmesio - 12 %, išgyvena stresą, baimę ir nerimą - 11 %, nuolat pykstamasi, baramasi – 10 %, neturi sąlygų mokytis namuose – 9 %, vienas iš tėvų išvykę dirbti už sieną – 8 %, išgyveno smurtą – 7 % apklaustųjų.

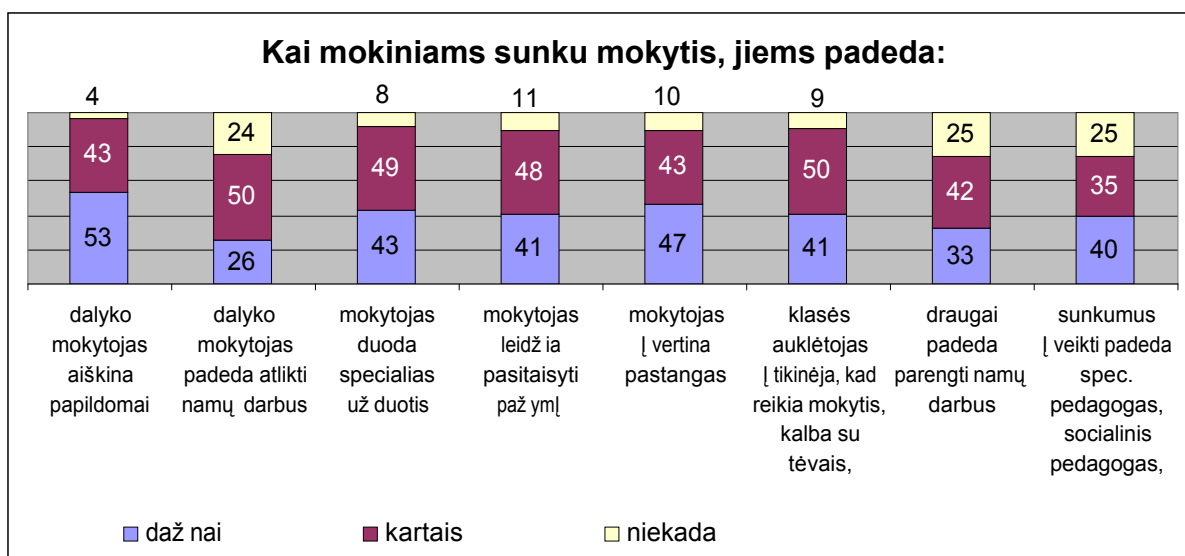
17 % respondentų mokyklą lanko tam, kad neturėtų ką daugiau veikti. Net 29 % apklaustųjų įvardino mokyklos lankymą dėl to, kad mokykloje duoda valgyti. 34 % respondentų teigia, kad mokyklą lanko, nes lanko jų draugai. 68 % apklaustųjų mokyklos lankymą sieja su profesijos įgijimu.

Tyrimai rodo, 55 % specialiųjų poreikių mokinių savarankiškam namų darbų atlikimui skiria mažiau nei vieną valandą. Beveik neskiria namų darbams laiko – 27 % apklaustųjų. 17 % respondentų – 2-3 valandas, 1% – 4 valandas ir daugiau. Namų darbų aiškinimuisi su kitų pagalba 51 % apklaustųjų skiria mažiau nei 1 valandą. 33 % apklaustųjų tam laiko beveik neskiria. Tik 11 % respondentų skiria 2 – 3 valandas, 5 % – 4 valandas ir daugiau. Situacija su konsultacijomis mokykloje panaši. 61 % apklaustųjų tam laiko beveik neskiria, 34 % - mažiau nei vieną valandą, 3 % – 2-3 valandas ir 2 % – 4 valandas ir daugiau. 65 % apklaustųjų beveik neskiria laiko knygoms skaityti, 22 % – mažiau nei vieną valandą. Tik 10 % respondentų knygų skaitymui skiria 2 – 3 valandas.

Rezultatai rodo, kad didžiausią popietinę laiko dalį respondentai skiria poilsiui ir bendravimui su draugais. Net 29 % apklaustųjų skiria 4 valandas ir daugiau - poilsiui, 32 % – 2 – 3 valandas, 23 % – mažiau nei vieną valandą ir tik 16 % apklaustųjų tam laiko beveik neskiria.

Praleidimui su draugais 41 % apklaustųjų skiria 4 valandas ir daugiau, 43 % skiria -2 – 3 valandas, 12 % – mažiau nei vieną valandą ir 4 % tam laiko beveik neskiria.

2.3. Pedagoginės pagalbos teikimas specialiųjų poreikių mokiniams ugdytinių požiūriu

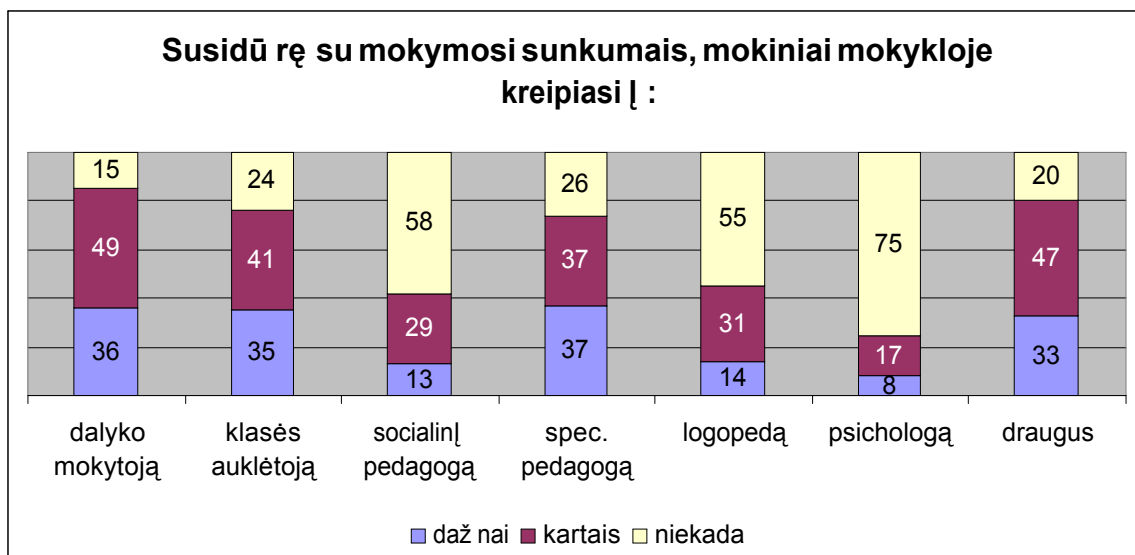

17 pav. Respondentų nuomonė apie jiems teikiamą pagalbą pamokose, %

Šio tyrimo rezultatai atskleidė, kad bendrojo lavinimo mokyklose specialiųjų poreikių mokiniui pagalba teikiama. 53 % respondentų teigia, kad dalyko mokytojas dažnai aiškina papildomai. Tam nepritaria tik 4% apklaustųjų. 47 % pripažino, kad mokytojas įvertina pastangas dažnai, 10 % tam nepritaria. Ne ką mažiau respondentų – 43 % nurodo, kad mokytojas duoda specialias užduotis dažnai, tam nepritaria – 8 % apklaustųjų. Kad mokytojas leidžia siekti geresnio rezultato dažnai, teigia 41 % respondentų, o tam nepritaria tik – 11 % apklaustųjų.

Tyrimo rezultatai rodo, kad klasės auklėtojas taip pat nėra abejingas specialiųjų poreikių mokiniams. Tą teigia 41 % apklaustųjų, o tam nepritaria – 9 % respondentų. Draugų pagalbą įvertino 33 % apklaustųjų. 40 % respondentų pripažino specialiojo pedagogo, socialinio pedagogo ir logopedo pagalbą.

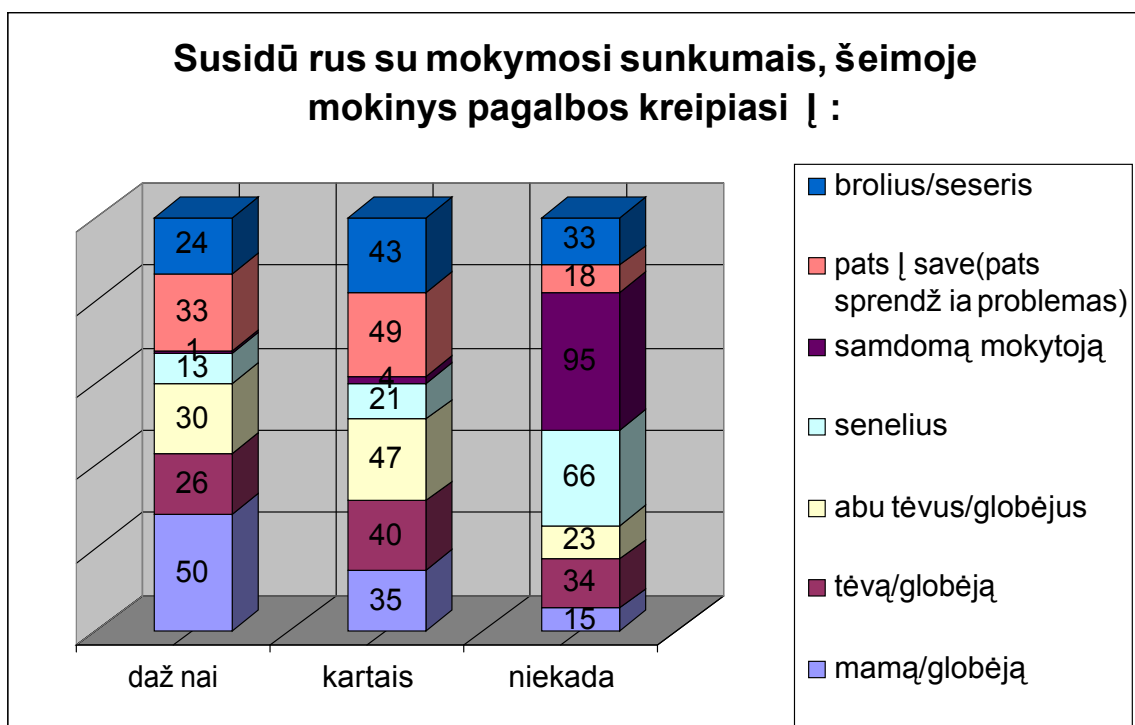
Šio tyrimo rezultatai leidžia daryti išvadą, kad mokytojai mažiausiai padeda mokiniams atliekant namų darbus. Pastebėta, kad ne visiems specialiųjų poreikių mokiniams teikiama specialistų pagalba.

18 pav. Respondentų nuomonės apie jiems teikiamą pagalbą mokykloje, %

Šio tyrimo rezultatais nustatyta, kad susidūrę su mokymo(si) sunkumais specialiųjų poreikių mokiniai dažniausiai kreipiasi pagalbos į specialųjį pedagogą (37%). Toliau įvardijamas dalyko mokytojas - (36 %), tam nepritaria - (15 %) respondentų. Tai mažiausias rodiklis tyrime, kuris leidžia teigti, kad respondentai pagalbos pirmiausiai tikisi iš dalyko mokytojo. Į klasės auklėtoją kreipiasi 35 % apklaustųjų. Draugų pagalbą renkasi 33% respondentų. Mažiausiai kreipiasi į logopedą (14 %) ir psichologą (8 %) apklaustųjų.

Tyrimo rezultatai leidžia daryti išvadą, kad specialiųjų poreikių mokiniai pirmiausiai pagalbos kreipiasi į dalyko mokytoją ir specialųjį pedagogą. Dauguma respondentų – vyresniųjų klasių mokiniai, todėl logopedo pagalba nėra ryški. Menka psichologo pagalba parodo šių specialistų trūkumą rajone.

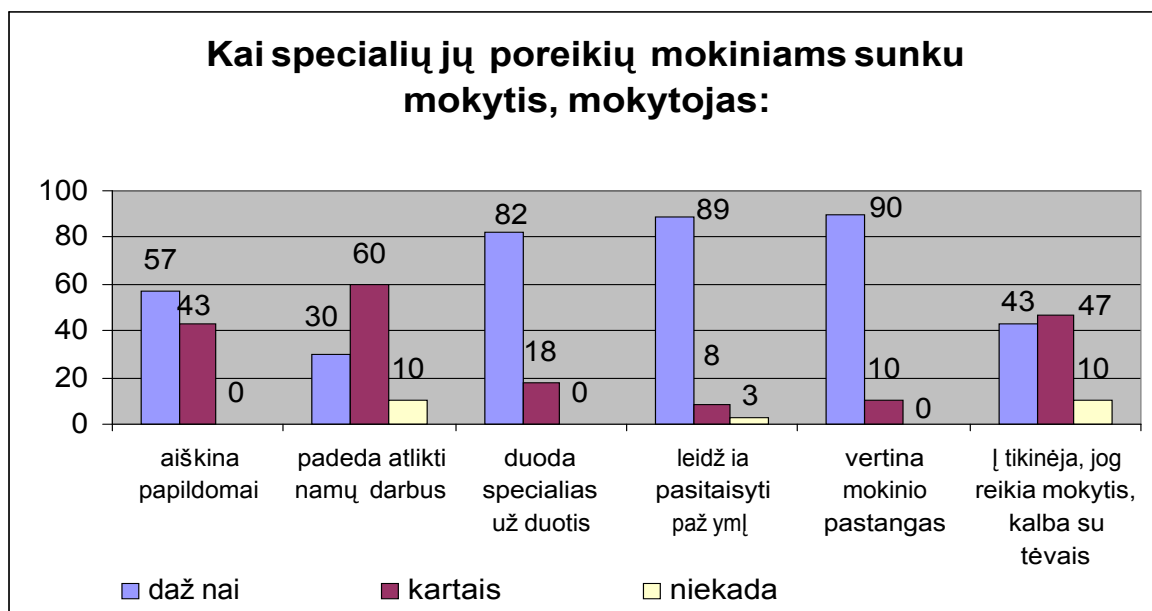
19 pav. Respondentų nuomonė apie jiems teikiamą pagalbą šeimoje, %

Daugeliu atvejų pilnavertė integracija į manoma tada, kai tėvai intensyviai dalyvauja vaiko ugdymo(si) procese. Šeimos ir ugdymo institucijos bendradarbiavimo idėjos nėra naujos: ši problema visais istorijos etapais buvo svarbi ir aktuali. Anksčiau pirmenybė buvo teikiama ugdymo įstaigai, o pastaruoju metu akcentuojamas bendradarbiavimas kaip lygiaverčių partnerių sąveika. Bendradarbiaudami bendrojo lavinimo mokyklos pedagogai, specialiųjų poreikių mokinių tėvai ir specialistai turi turėti bendrą tikslą – efektyvi ir savalaikė pagalba mokiniui, turinčiam mokymo(si) sunkumų. Tyrimo metu buvo bandoma pažvelgti specialiųjų poreikių mokinių akimis į jiems teikiamą pagalbą šeimoje.

Tyrimo rezultatai parodė, kad dažniausiai ir daugiausiai respondentai pagalbos šeimoje kreipiasi į mamą (50%). 33% respondentų teigia, kad problemas sprendžia patys. Abiejų tėvų pagalbą įvardija 30% apklaustųjų. Toliau mažėjančia tvarka respondentai pripažįsta brolių/seserų (24%), senelių (13%) pagalbą.

Apklausa parodė, kad dažniausiai specialiųjų poreikių mokiniai šeimoje pagalbos sulaukia iš mamos.

2.3.1. Pedagoginės pagalbos teikimas specialiųjų poreikių mokiniams pedagogų požiūriu

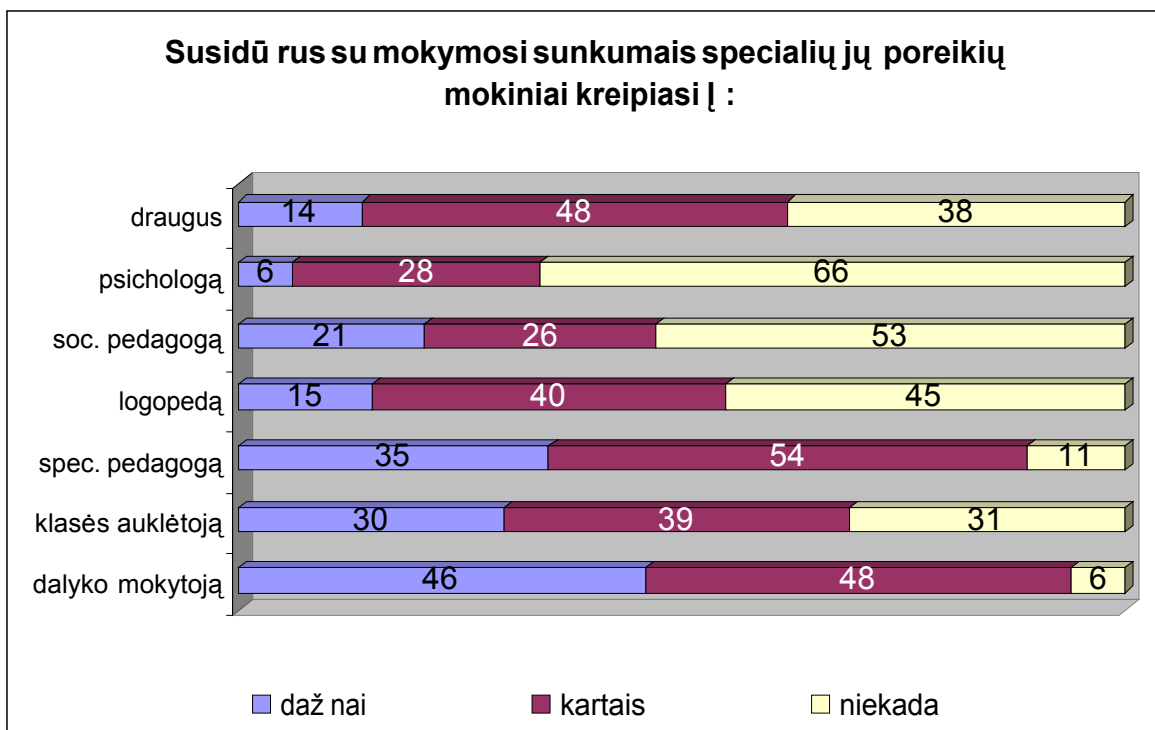

20 pav. Pedagogų nuomonė apie specialiųjų poreikių mokiniams teikiamą pagalbą pamokose, %

Pedagogų apklausa parodė, kad dažniausiai vertinamos specialiųjų poreikių mokinių pastangos. Tą teigia 90 % pedagogų. Labai nedideliu skirtumu atsilieka tai, kad mokytojas leidžia siekti geresnio rezultato. Taip mano 89 % apklaustųjų. 82 % respondentų teigia, kad pamokos metu specialiųjų poreikių mokiniams duoda specialias užduotis, 57 % - aiškina papildomai, o 30 % - padeda atlikti namų darbus. 43 % respondentų įtikinėja ugdytinius, kad reikia mokytis ir kalba(si) su tėvais.

Apibendrinant anketinės apklausos rezultatus galima daryti išvadą, kad Kėdainių rajono bendrojo lavinimo mokyklų pedagogai deda nemažai pastangų specialiųjų poreikių mokinių ugdymo kokybės gerinimui. Tyrimo rezultatai rodo, kad specialiųjų poreikių mokiniams, dažniausiai vertinamos pastangos, leidžiama siekti geresnio rezultato, duodamos specialios užduotys ir aiškina papildomai.

Lyginant pedagogų ir specialiųjų poreikių mokinių nuomonę, mokinių teikiamos pagalbos pamokose eiliškumas panašus. Jų tyrimo rezultatai pasiskirstė taip: mokytojas aiškina papildomai, vertina pastangas, duoda specialias užduotis, leidžia siekti geresnio rezultato.

21 pav. Pedagogų nuomonė apie specialiųjų poreikių mokiniams teikiamą pagalbą mokykloje, %.

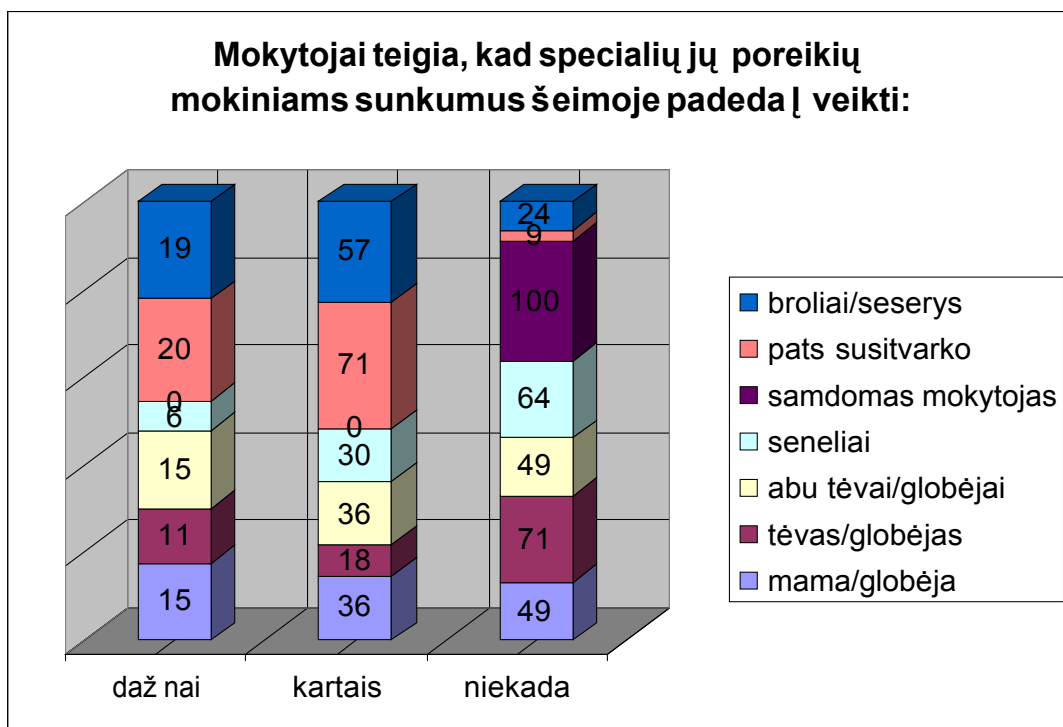
Pedagogų apklausa rodo, kad specialiųjų poreikių mokiniai dažniausiai pagalbos kreipiasi į dalyko mokytoją (46%). Tam nepitaria tik – 6% apklaustųjų. 35% pedagogų teigia, kad pagalbą šiems mokiniams teikia specialusis pedagogas. Tam prieštarauja – 11% respondentų. 30% respondentų įvardija klasės auklėtojo pagalbą.

Toliau mažėjančia tvarka išsidėsto socialinio pedagogo (21%), logopedo (15%), draugų (14%) ir psichologo (6%) pagalba.

Rezultatų analizė rodo, kad dažniausiai specialiųjų poreikių mokiniams pagalbą teikia dalyko mokytojas ir specialusis pedagogas.

Lyginant pedagogų ir specialiųjų poreikių mokinių duomenis, rezultatai sutampa. Mokiniai teigia, kad jiems dažniausiai pagalbą teikia specialusis pedagogas ir dalyko mokytojas.

22 pav. Pedagogų nuomonė apie specialių jų poreikių mokiniams teikiamą pagalbą šeimoje, %

Labai svarbus vaidmuo, mokant specialių jų poreikių mokinius, tenka tėvams. Jų teikiama pagalba vaikui, informacija pedagogams yra labai reikšminga. Tačiau daugeliu atvejų, tėvų dalyvavimas specialių jų poreikių mokinių ugdymo procese, pasireiškia tik pasirašymu ant sutikimų mokyklos inicijuojamoje pagalbos mokiniui veikloje. Mažai specialių jų poreikių mokinių tėvų padeda mokant jų vaikus, bendradarbiauja su pedagogais ir specialistais. Atliekant tyrimą pedagogai išreiškė savo nuomonę apie specialių jų poreikių mokinių šeimos pagalbos teikimą mokant jų vaikus.

15 % pedagogų mano, kad sunkumus šeimoje padeda į veikti mama, tačiau net 49 % su tuo nesutinka. Tas pats respondentų skaičius (15 %) įvardija abiejų tėvų pagalbą, bet 49 % tam prieštarauja. Tėvo pagalbą pripažįsta tik 11 % pedagogų, tačiau jo pagalbos nemato net 71% apklaustųjų. Senelių pagalbą pripažįsta tik 6 % respondentų. 20 % pedagogų mano, kad su mokymo(si) sunkumais susitvarko pats mokinys, nesutinka tik 9 %. Ne daug atsilieka ir brolių bei seserų pagalba. Ją mini 19 % apklaustųjų, tam nepritaria -24 %.

Tyrimo analizė leidžia teigti, kad tėvų pagalba specialių jų poreikių mokiniams nepakankama. Mokymo(si) sunkumus sprendžia pats mokinys ir mokykla.

Lyginant pedagogų ir specialių jų poreikių mokinių duomenis, rezultatai sutampa. Mokiniai teigia, kad šeimoje dažniausiai pagalbos sulaukia iš mamos. Dalis mokinių savo mokymo(si) sunkumus sprendžia patys.

2.3.2. Apibendrinta teikiamos pedagoginės pagalbos analizė

Šio tyrimo rezultatai atskleidė, kad bendrojo lavinimo mokyklose specialiųjų poreikių mokiniams pagalba teikiama.

53 % respondentų teigia, kad dalyko mokytojas dažnai aiškina papildomai. 47 % pripažino, kad mokytojas įvertina pastangas. 43 % nurodo, kad mokytojas dažnai duoda specialias užduotis.

Pedagogų apklausa parodė, kad dažniausiai vertinamos specialiųjų poreikių mokinių pastangos. Tą teigia 90 % pedagogų. Labai nedideliu skirtumu atsilieka tai, kad mokytojas leidžia siekti geresnio rezultato. Taip mano 89 % apklaustųjų. 82 % respondentų teigia, kad pamokos metu specialiųjų poreikių mokiniams duoda specialias užduotis, 57 % - aiškina papildomai, o 30 % - padeda atlikti namų darbus. 43 % respondentų įtikinėja ugdytinius, kad reikia mokytis ir kalba(su) su tėvais.

Šio tyrimo rezultatais nustatyta, kad susidūrę su mokymo(si) sunkumais specialiųjų poreikių mokiniai dažniausiai kreipiasi pagalbos į specialųjį pedagogą (37%). Toliau įvardijamas dalyko mokytojas - (36 %), tam nepritaria - (15 %) respondentų. Tai mažiausias rodiklis tyrime, kuris leidžia teigti, kad respondentai pagalbos pirmiausiai tikisi iš dalyko mokytojo. Į klasės auklėtoją kreipiasi 35 % apklaustųjų. Draugų pagalbą renkasi 33% respondentų. Mažiausiai kreipiasi į logopedą (14 %) ir psichologą (8 %) apklaustųjų.

Pedagogų apklausa rodo, kad specialiųjų poreikių mokiniai dažniausiai kreipiasi į dalyko mokytoją (46 %). Tam nepritaria tik – 6 % apklaustųjų. 35 % pedagogų teigia, kad pagalbą šie mokiniai teikia specialusis pedagogas. Tam prieštarauja – 11 %. respondentų. 30 % respondentų įvardija klasės auklėtojo pagalbą.

Toliau mažėjančia tvarka išsidėsto socialinio pedagogo (21 %), logopedo (15 %), draugų (14 %) ir psichologo (6 %) pagalba.

15 % pedagogų mano, kad sunkumus šeimoje padeda įveikti mama. Tas pats respondentų skaičius (15 %) įvardija abiejų tėvų pagalbą. Tėvo pagalbą pripažįsta tik 11 % pedagogų. Senelių pagalbą pripažįsta tik 6 % respondentų. 20 % pedagogų mano, kad su mokymo(si) sunkumais susitvarko pats mokinys. Ne daug atsilieka ir brolių bei seserų pagalba. Ją mini 19% apklaustųjų.

2.4. Specialiųjų poreikių mokinių nenoras mokytis ir teikiama pagalba (duomenų palyginimas)

2.4.1. Specialiųjų poreikių mokinių mokymosi sunkumai: blogo mokymosi veiksmų ir pagrindinių mokymosi sunkumų prieš asčių palyginimas.

Tyrimo rezultatai rodo, kad pagrindiniu veiksmu sąlygojančiu blogą mokymą (si) mokiniai nurodo, kad neįdomios pamokos. Kiek mažesnis procentas teigia, kad tingi mokytis patys, neįdomu mokykloje (žr.9 pav.).

3 lentelė

Ugdytinių (n = 120) blogo mokymosi veiksmų ir pagrindinių mokymosi sunkumų prieš asčių ryšys, Spearman koreliacijos koeficientas, ρ

		Blogo mokymosi veiksniai	Pagrindinės mokymosi sunkumų priešastys
Blogo mokymosi veiksniai	ρ	1,000	,282
	p	,	,002

Blogo mokymosi veiksniai (žr.9 pav.) susiję su mokymosi sunkumų prieš astimis (žr.5 pav .) $p < 0,05$

4 lentelė

Ugdytinių (n = 120) blogo mokymosi veiksnių ir pagrindinių mokymosi sunkumų prieš asčių ryšys, Spearman koreliacijos koeficientas, ρ

		Blogo mokymosi veiksniai	Sunku mokytis	Sunku skaityti	Sunku rašyti	Sunku skaičiuoti	Sunku suprasti	Sunku įsiminti	Sunku prisiminti	Nežino kaip mokytis	Sunku išmokti	Nesukaupia dėmesio	Per daug namų darbų	Didelė mokymosi apimtis pamokoje
Blogo mokymosi veiksniai	ρ	1,000	,113	,194	,148	,223	,133	,089	,185	,395	,219	,113	,202	,213
	p	,	,218	,034	,107	,015	,146	,333	,003	,000	,016	,219	,027	,020

Specialių jų poreikių mokinių blogo mokymosi veiksniai (žr.9 pav.) turi statistiškai reikšmingą ryšį su šiomis pagrindinėmis mokymosi sunkumų priežastimis: sunku skaityti, sunku skaičiuoti, sunku prisiminti, nežino kaip mokytis, sunku išmokti nors mokosi daug, per daug už duodama namų darbų, ir didelė mokymosi apimtis per pamokas ($p < 0,05$).

2.4.2. Specialių jų poreikių mokiniams teikiama pagalba : blogo mokymosi veiksnių ir teikiamos pagalbos palyginimas

5 lentelė

Ugdytinių (n = 120) blogo mokymosi veiksnių ir teikiamos pagalbos mokykloje ryšys, Spearman koreliacijos koeficientas, ρ

		Blogo mokymosi veiksniai
Blogo mokymosi veiksniai	ρ	1,000
	p	,
Teikiama pagalba mokykloje	ρ	-,033
	p	,723
Teikiama pagalba šeimoje	ρ	,145
	p	,114

Blogo mokymosi veiksniai, kuriuos nurodo specialiųjų poreikių mokiniai (žr. 9 pav.) nėra susiję su teikiama pagalba mokykloje, $p > 0,05$.

6 lentelė

Ugdytinių (n = 120) pagrindinių mokymosi sunkumų prieš asčių ir teikiamų pagalbų ryšys, Spearman koreliacijos koeficientas

		Sunku mokytis	Sunku skaityti	Sunku rašyti	Sunku skaičiuoti	Sunku suprasti	Sunku įsiminti	Sunku prisiminti	Nežino kaip mokytis	Sunku išmokti	Nesukaupia dėmesio	Per daug namų darbų	Didelė mokymosi apimtis pamokoje
Pagalba teikiama pamokose	ρ	-,007	,042	,057	-,028	-,025	-,007	-,055	-,019	,068	-,169	-,063	-,015
	p	,943	,648	,538	,758	-,784	,944	,547	-,840	,459	-,065	,491	-,870
Pagalba teikiama mokykloje	ρ	,049	,164	,188	,083	,039	-,008	,051	-,060	,160	-,105	-,002	-,049
	p	,597	,073	,040	,365	-,672	,935	,581	,518	,080	-,252	,986	-,593
Pagalba teikiama šeimoje	ρ	-,057	,027	,133	-,025	,015	-,087	,073	,144	,093	-,064	-,069	
	p	,533	,771	,148	,788	-,869	,346	,431	-,117	,311	-,484	,457	

Specialių jų poreikių mokiniams teikiama pagalba mokykloje turi statistiškai reikšmingą ryšį su mokinių sunkumais rašant ($p > 0,05$).

Tai reiškia, kad mokiniai, turėdami rašymo sunkumų, kreipiasi pagalbos į specialistus.

7 lentelė

Ugdytinių (n = 120) blogo mokymosi veiksnių ir teikiamų pagalbų ryšys, Spearman koreliacijos koeficientas, ρ

		Blogo mokymosi veiksniai	Nel domu mokykloje	Nel domu pamokose	Tingi mokyti	Mokykloje niekas nedomina	Mokyti nėra prasmės
Pagalba teikiama mokykloje	ρ	-,033	-,113	-,059	-,068	,057	,010
	p	,723	,221	,521	,461	,537	,915
Pagalba teikiama šeimoje	ρ	,145	,089	,065	,041	-,225	,168
	p	,114	,333	,480	,659	,014	,066
Pagalba teikiama pamokose	ρ	-,015	-,076	-,032	-,140	,121	,085
	p	,868	,408	,727	,129	,190	,354

Specialių jų poreikių mokiniams teikiama pagalba šeimoje turi statistinį ryšį su blogo mokymosi veiksniais, konkrečiai su tuo, kad niekas nedomina mokykloje. ($p < 0,05$). Vadinasi, kai mokinio nedomina mokykla, jis kreipiasi pagalbos į tėvus.

8 lentelė

Ugdytinių (n = 120) namų ruošos ir teikiamų pagalbų ryšys, Spearman koreliacijos koeficientas, ρ

		Pagalba teikiama šeimoje	Mokymosi sunkumų priežastys	Mokinių santykiai su draugais	Mokinių santykiai su mokytojais	Mokinių santykiai su šeima
Namų ruoš a	ρ	-,258	-,246	,015	-,009	,121
	p	,005	,007	,873	.,926	.,188
Pagalba teikiama pamokose	ρ	,287	,019	,087	,018	. ,016
	p	,001	,835	,344	.,848	,860
Pagalba teikiama mokykloje	ρ	,391	,101	,131	,162	,136
	p	,000	,270	,155	,007	,137
Pagalba teikiama šeimoje	ρ	1,000	,078	,270	.,310	,152
	p	,	,395	,003	,001	,097

Specialių jų poreikių mokinių skiriamas laikas namų ruošai, (čia naudojami du sujungti kintamieji: savarankiškas namų darbų atlikimas ir namų darbų aiškinimasis su kitų pagalba) (žr.12 pav.) turi teigiamą ryšį su mokymosi sunkumų priežastimis (žr.5 pav.). Tai pat laikas skirtas namų ruošai turi neigiamą koreliacinį ryšį su pagalba teikiama pamokose, mokykloje ir šeimoje. Tai reiškia, kad kuo mažiau mokinys laiko skiria namų ruošai, tuo dažniau jis turi mokymo(si) sunkumų ir kreipiasi pagalbos.

Pagalba pamokoje, mokykloje ir šeimoje turi teigiamą koreliacinį ryšį. Tai reiškia, kad kuo dažniau specialiųjų poreikių mokinys pagalbos kreipiasi per pamoką, tuo dažniau kreipiasi ir į specialistus mokykloje, šeimą namuose.

Nustatytas statistikai reikšmingas ryšys tarp pagalbos teikiamos šeimoje ir ugdytinių santykių su draugais bei santykiais su mokytojais ($p < 0,05$).

Išvados

1. Trūkstą pedagoginės, psichologinės literatūros specialiųjų poreikių mokinių nenoro mokytis priežastims tirti.

2. Specialiųjų poreikių mokiniai nurodė pagrindines nenoro mokytis priežastis:

« per didelė klasės ir namų darbų apimtis;

« bendri mokymo(si) sunkumai;

« neįdomios kai kurios pamokos;

« nesaugi namų aplinka.

3. Bendrojo lavinimo mokyklos pedagogai išskyrė šias specialiųjų poreikių mokinių nenoro mokytis priežastis:

« nemokėjimas mokytis;

« sunkumas rašyti;

« dėmesio nesukaupimas;

« nepasitikėjimas savo jėgomis.

4. Didelė dalis specialiųjų poreikių mokinių pripažįsta, kad neišnaudoja savo galimybių geresniems rezultatams siekti. Tai sąlygoja nepkankamą žinių lygį ir lemia jų neigiamus mokymo(si) rezultatus.

5. Specialiųjų poreikių mokiniai pozityviai vertina specialistų teikiamą pagalbą bendrojo lavinimo mokykloje ir gebėjimą sudaryti saugią mokymo(si) aplinką. Mokinių nuomone, labiausiai trūkstą logopedo ir psichologo pagalbą.

6. Specialiųjų poreikių mokinių ir pedagogų apklausos duomenys liudija, kad silpnoji ugdytiniams pagalba pusė yra bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais, nes jie dažniausiai nėra ugdymo proceso dalyviai ugdymo institucijų veikloje.

7. Didžioji dalis specialiųjų poreikių mokinių ir pedagogų pripažįsta, kad santykiai su bendraamžiais ir pedagogais bendrojo lavinimo mokykloje yra geri.

Hipotezė pasitvirtino iš dalies, kad teikiant pedagoginę pagalbą specialiųjų poreikių mokiniams mokykloje mažėja jų nenoras mokytis. Nenorą mokytis mažina komandinis ugdymo procesas. Jame turi dalyvauti specialiųjų poreikių mokiniams ir jo tėvai.

Literatūra

1. Bagdonas, A. (1995). *Mokymosi sunkumai ir negalės*. Vilnius.
2. Barkauskienė, R. (1999). Kodėl jū sū vaikui sunku mokytis? *Psichologija tau*, 1. 11 –13
3. Barkauskaitė, M., Radzevičiūtė, E. (2004). Nenoro mokytis prieš astys mokinių ir mokytojų požiūriu. *Pedagogika*, 73. 89 – 93.
4. Brophy, J. (1998) *Motivating students to learn*. New York, The McGraw-Hill Companies.
5. Butkienė, G. (1996). *Mokymosi psichologija*. Vilnius.
6. Butkienė, G., Kepalaitė, A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai.
7. Černius, V., J. (1992). *Mokytojo pagalbininkas*. Kaunas.
8. Dereškevičius, P. (1999). *Mokyklos nelankymas ir etniškas kumas*. VI Tarptautinės mokslinės konferencijos mokslo darbai. (p.105) Vilnius.
9. Dereškevičius, P., Rimkevičienė, V., Targamadžė, V. (2000). *Mokyklos nelankymo priežastys*. Monografija. Vilnius :Žuvėdra.
10. Frieze, I., H. (1980). *Beliefs about success and failure in the classroom*. The social psychology of school learning. J. McMillan (Ed.). New York: Academic Press.
11. Fullan, M. (1998). *Pokyčių jėgos: Skverbimasis į ugdymo reformos gelmes*. Vilnius : Tyto alba.
12. Furst, M. (1998). *Psichologija*. Vilnius.
13. Gage, N.L., Berliner, D. C. (1994). *Pedagginė psichologija*. Vilnius: Alma litera
14. Galkienė, A. (2003). *Pedagginė sąveika integruoto ugdymo sąlygomis*. Šiauliai.
15. Gevorgianienė, V. (2003). *Pedagogų ir tėvų bendradarbiavimas ugdant specialiųjų poreikių turinčius vaikus*. Specialiojo ugdymo pagrindai. Šiauliai.
16. Giedrienė, R., Monkevičienė, O. (1995). *Kodėl nemiela mokykla?* Vilnius.
17. Hallahan, D., P., Kauffman, J., M. (2003). *Ypatingieji mokiniai*. Vilnius.
18. Jackūnas, Ž. (1993). *Ugdymo integracijos metmenys*. Lietuvos švietimo reformos gairės. Vilnius.
19. Jakavičius, V., Juška, A. (1996). *Mokyklos pedagogika*. Kaunas.
20. Jovaiša, L. (2001). *Edukologijos pradmenys*. Šiauliai.
21. Juška, A. (1996). *Paauglių teigiamo požiūrio į mokymąsi ugdymas*. Kaunas.
22. Karvelis, V. (1994). *Sutrikusio vystymosi asmenų korekcinis ugdymas ir jų socialinė adaptacija bei integracija Lietuvoje*. Specialiųjų poreikių vaikų integruotas ugdymas: patirtis ir perspektyvos. Šiauliai.

23. Kiliuvienė, D. (2004). *Integruotasis ugdymas*. Klaipėda.
24. Komenskis, J., A. (1986) *Pedagoginiai raš tai*. Kaunas.
25. Копорулина, В., Смирнова, М., Гордеева, Н. (2004). *Психологический словарь*. – Ростов-на-Дону: Феникс.
26. Laužikas, J. (1974). *Mokinių pažinimas ir mokymo diferencijavimas*. Pedagoginiai raš tai. Kaunas.
27. Laužikas, J. (1993). *Rinktiniai raš tai*. Kaunas.
28. Learning Disabilities: Definitions. 1992.
29. Lėpeškienė, V. (1996). Humanistinis ugdymas mokykloje. Vilnius. 28.
30. *Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos*. (1997). Vilnius.
31. Mielke, U. (1997). *Geriau supraskime sunkius vaikus*. Vilnius.: Lektūra.
32. Ozolaitė, V., Zablockytė, E., (2008) Nenoro mokytis prieš astys : ugdytojų ir ugdytinių požiūris. *Jaunųjų mokslininkų darbai* Nr.2 (18), 176 – 179.
33. *Psichologijos žodynas*. (1993) Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
34. Rajeckas, V. (1996). *Teigiamo požiūrio į humanitarinius dalykus ugdymas*. Vilnius.
35. Rajeckas, V. (1997). *Apie mokinių teigiamo požiūrio į mokymąsi ugdymą*. Vilnius.
36. Rimkevičienė, V. (2000) *Mokyklos nelankymo ir mokymosi motyvacijos silpnėjimo priežastų psichologinė analizė*. Vilnius.
37. Rupšienė, L. (1996). *Silpnos mokymosi motyvacijos paauglių ugdymas*. Edukologijos daktaro disertacija, Klaipėdos universitetas.
38. Rupšienė, L. (1999). *Nenoras mokytis kaip socialinis pedagoginis reiškinys*. Filosofija, sociologija, 2.
39. Rupšienė, L., Gaidjurgienė, V. (1999). *Moksleivių mokymosi motyvacijos problema pradžios mokykloje*. Tiltai, 2.
40. Rupšienė, L. (2000) *Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškinys*. Klaipėda. Klaipėdos universiteto leidykla.
41. Steinberg, L. (1989) *Adolescence*. New York, Alfred A. Knopf.
42. Stulpinas, T. (2005). Ugdymo perspektyvos: idealai, tikslai, uždaviniai. Šiauliai.
43. Šlušnytė, E. (2000). *Specialiųjų poreikių mokinys bendrojo lavinimo mokykloje*. Specialusis ir socialinis ugdymas (Tarptautinis aspektas). Šiauliai.
44. Valickas, G. (1991). *Asmenybės sąvokos vertinimas*. Vilnius.
45. Valickas, G. (1997). *Psichologinės asocialaus elgesio ištakos*. Vilnius.
46. Žukauskienė, R. (2001). *Kodėl vaikai neklauso*. Vilnius.
47. Žukauskienė, R. (2002). *Raidos psichologija*. Vilnius.
48. Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos. Prieiga per internetą:

http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=215471&p_query=&p_tr2= ;
prisijungimo laikas: 2008-02-25.

49. Lietuvos švietimo koncepcija [ž. iū. rėta 2008 03 09]. Prieiga per internetą :
http://www.smm.lt/old/Teisine_informacija/koncepcija/koncepcija1.htm

50. Lietuvos švietimo plėtotė: ES. [ž. iū. rėta 2008 04 14]. Prieiga per internetą :
<http://www.google>.

Jūratė Bložienė

The reasons of the unwillingness to learn of students of special needs according to students and teachers.

The master's degree

Summary

The theoretical part of the analysis of students of special needs has been done according to their motivation to learn.

The hypothesis has been made “the main reason of having students and teachers no motivation to learn is a lack of pedagogical support team help”.

With the help of the questionnaire a research has been made in order to analyze the main reasons of students of special needs who do not have motivation to learn at school and allow the pedagogical support team to create the plan for helping them to engage in rising motivation.

The statistical analysis has been done.

120 students of special needs and 80 teachers of secondary school took part in this research. The reasons of students of special needs having no motivation to learn as well as peculiarities and abilities of pedagogical support team were analyzed in empirical part.

The main conclusions of empirical research have been drawn:

Students of special needs have indicated the main reasons of teaching and learning problems: too many students in the class, too much homework and general learning difficulties. It can be stated that a modified program is always written but used rarely.

Lots of students and teachers who took part in this research agree that they usually do not realize their potential in order to achieve better results. This factor determines low level of knowledge and negative evaluation.

Questionnaire of students of special needs showed that stress, fears and worries appear in students' families. Unsafe atmosphere has got a great influence on students' motivation to learn.

Professional advice and ability to create safe atmosphere in secondary schools are appreciated positively by students of special needs. According to students, the most serious problem is that there is not a psychologist and a logo pedagogue at school.

Collected data show that collaboration and communication with parents are the weakest side. Parents frequently do not participate in education of their children.

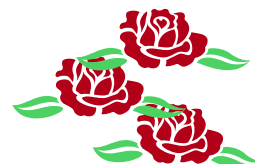
The hypothesis that the main reason of having students and teachers no motivation to learn is a lack of pedagogical support team help has been proved partly. Team education decreases students' motivation to learn.

Key words: students of special needs, learning and teaching difficulties, reasons of no motivation, pedagogical support team.

PRIEDAI

Mielas moksleivi,

Šia anketa norime sužinoti su kokiomis problemomis ir kokiais sunkumais susiduri mokykloje. Kartu bendradarbiaudami galėsime išsiaiškinti kas sukelia mokymo(si) sunkumus. Tavo nuoširdūs atsakymai padės tobulinti darbą mokykloje ir ieškoti būdų kaip Tau padėti.

1. Mokymasis man sunkiai sekasi: <i>Pažymėk kiekvieno teiginio tik vieną tau tinkantį atsakymą</i>	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
1. sunku mokytis	1	2	3
2. sunku skaityti	1	2	3
3. sunku rašyti	1	2	3
4. sunku skaičiuoti	1	2	3
5. sunku suprasti, kas aiškina pamokos metu	1	2	3
6. sunku prisiminti, ką aiškina mokytojas	1	2	3
7. sunku prisiminti, ką aiškina mokytojas	1	2	3
8. nežinau, kaip mokytis	1	2	3
9. sunku išmokti, nors mokausi daug	1	2	3
10. nepavyksta sukaupti dėmesio	1	2	3
11. per daug užduoda namų darbų	1	2	3
12. sudėtinga susidoroti su mokymosi apimtimi per pamokas	1	2	3
2. Mokymasis man sunkiai sekasi, nes su klases draugais: <i>Pažymėk kiekvieno teiginio tik vieną tau tinkantį atsakymą</i>	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
1. nesutariu, jie mane pravardžiuoja, įžeidinėja	1	2	3
2. nebendrauju, esu/buvau atstumtas	1	2	3
3. nebendrauju, esu/buvau patyręs smurtą, mušimą	1	2	3
4. nesutariu, nes jie bendrauja tik su išrinktaisiais	1	2	3
5. nebendrauju, nes esu/buvau vyresnis	1	2	3
6. mažai bendrauju, nes nėra su jais apie ką kalbėti	1	2	3
7. gerai sutariu su draugais, bet mokytis sunku	1	2	3
3. Mokymasis man sunkiai sekasi, nes su mokytojais aš :	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku

<i>Paž ymėk kiekvieno teiginio tik vieną tau tinkantį atsakymą</i>			
1. nesutariu, jie netinkamai elgiasi	1	2	3
2. nesutariu, nes jie tyčiojasi, užgaulioja	1	2	3
3. nesutariu, nes jie stumdo, muša su liniuote	1	2	3
4. nesutariu, nes jie iš anksto prieš mane nusistatę	1	2	3
5. bijau jų	1	2	3
6. gerai sutariu	1	2	3
4. Mokymasis man sunkiai sekasi, nes š eimoje: <i>Paž ymėk kiekvieno teiginio tik vieną tau tinkantį atsakymą</i>	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
1. neturiu/neturėjau sąlygų mokytis namuose	1	2	3
2. kartais neturiu/neturėjau kur gyventi	1	2	3
3. nuolat pykstamasi, baramasi	1	2	3
4. iš gyvenu/iš gyvenau stresą , baimę, nerimą	1	2	3
5. iš gyvenu/iš gyvenau smurtą	1	2	3
6. namuose trū ksta pinigų	1	2	3
7. nesulaukiu paramos ir dėmesio	1	2	3
8. vienas iš tėvų (abu) išvykę dirbti I už sienį	1	2	3
9. vienas iš tėvų (abu) neturi darbo	1	2	3
10. š eimoje kalbama nelietuviškai, todėl niekas negali padėti	1	2	3
5. Aš manau, kad: <i>Paž ymėk kiekvieno teiginio tik vieną tau tinkantį atsakymą</i>	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
1. neį domu mokykloje	1	2	3
2. neį domu kai kuriose pamokose	1	2	3
3. tingiu mokytis	1	2	3
4. mokykloje manęs niekas nedomina	1	2	3
5. mokytis nėra prasmės	1	2	3
6. Į mokyklą ateinu/ateidavau : <i>Paž ymėk kiekvieno teiginio tik vieną tau tinkantį atsakymą</i>	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
1. paruošęs visus namų darbus ž odž iu ir raštu	1	2	3
2. paruošęs namų darbus raštu	1	2	3
3. paruošęs tik namų darbus ž odž iu	1	2	3
4. š iek tiek pasiruošęs kiekvienam dalykui	1	2	3
5. paruošęs(usi) namų darbus tik tada, kai tikiuosi, kad patikrins	1	2	3
6. pasiruošęs(usi) atsakinėti ž odž iu tik tada, kai tikiuosi, jog paklaus	1	2	3
7. neparuošęs namų darbų	1	2	3
7. Į mokyklą ateinu/ateidavau, nes : <i>Paž ymėk kiekvieno teiginio tik vieną tau</i>	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku

<i>tinkantį atsakymą</i>			
1. ją baigę s noriu į sigyti profesiją	1	2	3
2. lanko mano draugai	1	2	3
3. neturiu (neturėjau) ką veikti	1	2	3
4. mokykloje duoda pavalgyti	1	2	3
5. verčia (vertė) tėvai	1	2	3
6. verčia (vertė) mokytojai	1	2	3

8. Kiek laiko vidutiniškai per dieną skiri: <i>Pažymėk kiekvieno teiginio tik vieną tau tinkantį atsakymą</i>	Beveik neskiriu	Mažiau nei 1 val.	2-3 val.	4 val. ir daugiau
1. Savarankiškai kam namų darbų atlikimui				
2. Namų darbų aiškinimuisi su kitų pagalba				
3. Konsultacijoms mokykloje				
4. Dalyvavimui būreliuose				
5. Dalyvavimui treniruotėse				
6. Darbui su kompiuteriu				
7. Pailsėti po pamokų				
8. Praleisti su draugais				
9. Knygoms skaityti				

9. Man kartais atrodo, kad aš : <i>Pažymėk kiekvieno teiginio tik vieną tau tinkantį atsakymą</i>	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
1. esu patenkintas savimi.	1	2	3
2. kartais manau, kad esu niekam tikęs.	1	2	3
3. man atrodo, kad turiu nemažai gerų savybių.	1	2	3
4. darbus atlieku taip gerai, kaip ir dauguma kitų.	1	2	3
5. jaučiu, kad neturiu kuo didžiuotis.	1	2	3
6. kartais jaučiuosi nereikalingas.	1	2	3
7. norėčiau daugiau pasitikėti savimi.	1	2	3
8. jaučiu, kad aš nevykėlis	1	2	3
9. save vertinu teigiamai.	1	2	3
10. Kai man buvo/yra sunku mokytis: <i>Pažymėk kiekvieno teiginio tik vieną tau tinkantį atsakymą</i>	Dažnai	Kartais	Niekada
1. dalyko mokytojas aiškina/aiškinau papildomai	1	2	3
2. dalyko mokytojas padeda/padėdavo atlikti namų darbus	1	2	3
3. mokytojas duodavo specialias užduotis	1	2	3
4. mokytojas leidžia/leisdavo pasitaisyti pažymį	1	2	3
5. mokytojai įvertina/įvertindavo mano pastangas drąsina/drąsino, pataria/patarė	1	2	3
6. klasės auklėtojas įtikinėja/įtikinėjo, jog reikia mokytis, kalbėdavo/kalba su tėvais, mokytojais	1	2	3

7. draugai palaiko/palaikydavo, padeda/padėdavo parengti namų darbus	1	2	3
8. sunkumus į veikti padeda spec. pedagogas, socialinis pedagogas, logopedas, psichologas.	1	2	3
11. Susidūrus su mokymosi sunkumais, mokykloje aš kreipiausi pagalbos į: <i>Pažymėk kiekvieno teiginio tik vieną tau tinkantį atsakymą</i>	Dažnai	Kartais	Niekada
1. dalyko mokytoją	1	2	3
2. klasės auklėtoją	1	2	3
3. socialinį pedagogą	1	2	3
4. spec. pedagogą	1	2	3
5. logopedą	1	2	3
6. psichologą	1	2	3
7. draugus	1	2	3
12. Susidūrus su mokymosi sunkumais, šeimoje aš kreipiuosi/kreipiausi pagalbos į: <i>Pažymėk kiekvieno teiginio tik vieną tau tinkantį atsakymą</i>	Dažnai	Kartais	Niekada
1. mamą/globėją	1	2	3
2. tėvą/globėją	1	2	3
3. abu tėvus/globėjus	1	2	3
4. senelius	1	2	3
5. samdomą mokytoją	1	2	3
6. pats į save (pats sprendžiu problemas)	1	2	3
7. brolius/seseris	1	2	3
8. nesikreipiu/nesikreipiau	1	2	3

13. Mano šeimos sudėtis: <i>Pažymėk vieną atsakymą</i>	
1. pilna (tėtis, mama, broliai, seserys)	1
2. nepilna (gyvenu su vienu iš tėvų ; globėja, globėju ir kt.)	1

14. Mano mamos/globėjos išsilavinimas: <i>Pažymėk vieną atsakymą</i>	
1. aukštas (universitetas, institutas, akademija)	1
2. nebaigtas aukštas	1
3. aukštesnysis (technikumas)	1
4. profesinis vidurinis	1
5. vidurinis	1
6. pagrindinis	1
7. nežinau	1

15. Mano tėvo/globėjo išsilavinimas: <i>Pažymėk vieną atsakymą</i>	
1. aukš tasis (universitetas, institutas, akademija)	1
2. nebaigtas aukš tasis	1
3. aukš tesnysis (technikumas)	1
4. profesinis vidurinis	1
5. vidurinis	1
6. pagrindinis	1
7. nežinau	1
16. Kokį išsilavinimą planuoji pasiekti: <i>Pažymėk vieną atsakymą</i>	
1. aukš taji (universitetas)	1
2. aukš taji (neuniversitetin , kolegija)	1
3. profesin	1
4. vidurin	1
5. pagrindin	1
6. nežinau	1
17. Aš esu: <i>Pažymėk</i>	
1. berniukas/jaunuolis	1
2. mergaitė/jaunuolė	1
18. Mokausi: <i>Pažymėk vieną atsakymą</i>	
1. antroje	1
2. trečioje	1
3. ketvirtoje	1
4. penktoje	1
5. šeštoje	1
6. septintoje	1
7. aštuntoje	1
8. devintoje	1
9. dešimtoje	1
19. Mokausi/ mokiausi: <i>Pažymėk vieną atsakymą</i>	
1. pradinėje mokykloje	1
2. pagrindinėje mokykloje	1
3. vidurinė mokykloje	1

Mieli Kolegos,

Šia anketa norime sužinoti, su kokiais sunkumais susiduria Jūsų ugdomas spec. poreikių mokinys bendrojo lavinimo mokykloje. Kartu bendradarbiaudami ieškosime būdų mažinti Jūsų nenorą mokytis mokykloje.

Ačiū už atsakymus!

1. Su kokiais sunkumais susiduria spec. poreikių mokiniai mokykloje: <i>Pažymėkite kiekvieno teiginio tik vieną Jums tinkantį atsakymą</i>	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
1. sunku mokytis	1	2	3
2. sunku skaityti	1	2	3
3. sunku rašyti	1	2	3
4. sunku skaičiuoti	1	2	3
5. nepasitiki savo jėgomis	1	2	3
6. sunkiai sutaria su klasės draugais	1	2	3
7. sunkiai sutaria su mokytojais	1	2	3
8. nemoka mokytis	1	2	3
9. sunku įsiminti, nors mokosi daug	1	2	3
10. nepavyksta sukaupti dėmesio	1	2	3
11. nesugeba susiplanuoti savo laiko	1	2	3
12. per daug užduodama namų darbų	1	2	3
2. Įvertinkite spec. poreikių mokinių ir klasės draugų tarpusavio santykius <i>Pažymėkite kiekvieno teiginio tik vieną Jums tinkantį atsakymą</i>	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
1. nesutaria, juos pravardžiuoja, įžeidinėja	1	2	3
2. nebendrauja, yra / buvo atstumti	1	2	3
3. nebendrauja, yra / buvo patyrę smurtą, mušimą	1	2	3
4. nesutaria, nes bendrauja tik su išrinktaisiais	1	2	3
5. nebendrauja, nes spec. poreikių mokiniai yra vyresni	1	2	3
6. mažai bendrauja, nes nėra apie ką kalbėti su spec. poreikių mokiniais	1	2	3
7. gerai sutaria su klasės draugais	1	2	3
3. Įvertinkite spec. poreikių mokinių ir mokytojų tarpusavio santykius <i>Pažymėkite kiekvieno teiginio tik vieną Jums tinkantį atsakymą</i>	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
1. nesutaria, nes mokiniai netinkamai elgiasi	1	2	3
2. nesutaria, nes iš anksto yra nuostata prieš spec. poreikių mokinį	1	2	3
3. nesutaria, nes iš anksto yra nuostata prieš mokytoją ir mokyklą	1	2	3
4. bijo mokytojų	1	2	3
5. sutaria su mokytojais	1	2	3

4. Man atrodo, kad šie mokiniai: <i>Pažymėkite kiekvieno teiginio tik vieną Jums tinkantį atsakymą</i>	Sutinku	Iš dalies sutinku	Nesutinku
1. yra uždari ir mažai bendrauja	1	2	3
2. yra labai jautrūs	1	2	3
3. yra niekieno nesuprasti	1	2	3
4. iš pradžių padaro, po to tik pagalvoja	1	2	3
5. dažnai pasielgia priešingai, nei norėjo pasielgti	1	2	3
6. reikalauja išskirtinio dėmesio	1	2	3
5. Kai mokiniams sunku mokytis: <i>Pažymėkite kiekvieno teiginio tik vieną Jums tinkantį atsakymą</i>	Dažnai	Kartais	Niekada
1. mokytojas aiškina papildomai	1	2	3
2. mokytojas padeda atlikti namų darbus	1	2	3
3. mokytojas duoda specialias užduotis	1	2	3
4. mokytojas leidžia pasitaisyti pažymį	1	2	3
5. mokytojai įvertina mokinio pastangas draugai, pataria	1	2	3
6. klasės auklėtojas įtikinėja, jog reikia mokytis, kalba su tėvais, mokytojais	1	2	3
7. draugai palaiko, padeda parengti namų darbus	1	2	3
8. sunkumus įveikti padeda spec. pedagogas, socialinis pedagogas, psichologas, logopedas	1	2	3
6. Susidūrus su mokymosi sunkumais, mokykloje mokiniai kreipiasi pagalbos į: <i>Pažymėkite kiekvieno teiginio tik vieną Jums tinkantį atsakymą</i>	Dažnai	Kartais	Niekada
1. dalyko mokytoją	1	2	3
2. klasės auklėtoją	1	2	3
3. spec. pedagogą	1	2	3
4. logopedą	1	2	3
5. socialinį pedagogą	1	2	3
6. psichologą	1	2	3
7. draugus	1	2	3
7. Mokymosi sunkumus šie imoje mokiniams padeda įveikti: <i>Pažymėkite kiekvieno teiginio tik vieną Jums tinkantį atsakymą</i>	Dažnai	Kartais	Niekada
1. mama/globėja	1	2	3
2. tėvas/globėjas	1	2	3
3. samdomi mokytojai	1	2	3
4. abu tėvai/globėjai	1	2	3
5. seneliai	1	2	3
6. pats susitvarko	1	2	3
7. broliai /seserys	1	2	3